

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΔ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1995

ΑΡΙΘ. 2

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη του αγίου Μάρωνος. — Μητροπ. Πατρών Νικοδήμου, Μηνύματα Μεγάλης εβδομάδος. — Έπισκ. Άχελώου Εύθυμιού, Προβληματική του ένδύματος. — Ιωάννου Φουντούλη, Άπαντήσεις σέ λειτουργικές, κανονικές και άλλες άπορίες. — Άρχιμ. Τεροθέου Βλάχου, Η επικαιρότητα της Όρθοδόξου Παραδόσεως. — Άρχιμ. Σεραφείμ Κυκκώτη, Η σημασία της εύχαριστιακής προσευχής. — Άρχιμ. Χρυσ. Π. Άβαγιανού, Νεομάρτυρες και Νεοελληνική πραγματικότητα. — π. Άντ. Άλεβιζόπουλου, Οί κυβερνήσεις της Εύρωπ. Ένώσεως μπροστά στό πρόβλημα των αίρέσεων και της παραθρησκείας. — Πρεσβ. Κ. Ν. Καλλιανού, Η ποίηση που διδάσκει. — Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Τό πνεύμα της θυσίας και τό αγωνιστικό φρόνημα στη ζωή των Τριών Τεραρχών. — Έπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Άθήναι, Ίασίου 1 — Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ήπειρου 132 — Πέραμα.

Μνήμη του αγίου Μάρωνος

Τήν 14η Φεβρουαρίου ή Έκκλησία μας έορτάζει τη μνήμη του όσίου Μάρωνος. Τό όνομά του είναι περισσότερο γνωστό από τό ότι συνδέθηκε με την Έκκλησία των Σύρων «Μαρωνιτών», που ζουν σήμερα όχι μόνον στην Συρία, αλλά κυρίως στον Λίβανο, όπως και στην Παλαιστίνη, Κύπρο, Αίγυπτο και Άμερική. Οί Σύροι αυτοί είχαν δεχθή στην αρχή τις κακοδοξίες του Μονοφυσισμού, του Μονοθελητισμού και του Μονοεργητισμού, άλλ' άργότερα, αφού περιορίστηκαν μάλλον σέ φραστική και όχι ουσιαστική κακοδοξία και αφού διατήρησαν την λατρευτική τους παράδοσι, δέχθηκαν από τό τέλος του ιβ' αιώνας την κηδεμονία της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας και μερικά λατινικά στοιχεία. Έτσι άνοιξαν τον δρόμο στη δημιουργία του θεσμού των «Όνιτών» ή Ρωμαιοκαθολικών «Άνατολικού Ρυθμού». Η όνομασία τους όφειλεται στο ότι οί άποσπασθέντες από την Έλληνική Όρθόδοξο Έκκλησία Σύροι αυτοί επί πολλούς αιώνες —πριν καταφύγουν στον Λίβανο για ν' άποφύγουν τις πιέσεις των Άράβων—, είχαν σφετερισθή και καταστήσει κέντρο τους τό περίφημο μοναστήρι του όσίου Μάρωνος, που είχε αναπτυχθή στην Συρία κοντά στον τάφο του όσίου και είχαν συνδέσει τό όνομα αυτού, που είχε ζήσει στο τέλος του δ' και στις αρχές του ε' αιώνας, με τό όνομα του Ιωάννου Μάρωνος (β' ήμισυ ζ' αιώνας). Αυτός αναδιωργάνωσε την κοινότητα των Μαρωνιτών, ή όποία απέκτησε ξεχωριστή Ίεραρχία και λίγο άργότερα και Πατριάρχη.

Ό έορταζόμενος από την Όρθόδοξη Έκκλησία άθθεντικός όσιος Μάρων, ως ιδιαίτέρως έτόνισαν οί ρωμαιοκαθολικοί Καθηγητές Wilhelm de Vries και Ernst Hammerschmidt, ήταν αγωνιστής της Όρθοδοξίας, υπερασπιστής της Δ' Οικουμενικής Συνόδου. Τό μοναστήρι του κοντά στην κομπολι Κύρον της Εύφρατσίας Συρίας, που ξεκίνησε με τη συγκέντρωσι πολυαριθμών Σύρων και Έλλήνων μαθητών του όσίου Μάρωνος και έγινε ένα από τά σημαντικότερα μοναστήρια της Συρίας, για μεγάλο χρονικό διάστημα (έπί 2 αιώνες) παρέμεινε προμαχών της Όρθοδοξίας (blieb lange Zeit ein Bollwerk der Rechtgläubigkeit) έναντίον των Μονοφυσιτών, οί όποιοι κατεδίωκαν τους μοναχούς του αγίου Μάρωνος. Μετά τον στ' αιώνα οί μοναχοί αυτοί παρεσύρθησαν στον Μονοφυσισμό και στον Μονοθελητισμό.

* * *

Έάν επισκεφθή κάποιος σήμερα την Συρία, όπως ευτύχη-

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α' ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ ΕΣΠΕΡΑΣ
(ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

1. Ο ΝΥΜΦΙΟΣ

«Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται...»

Εἶναι αἱ πρῶται λέξεις τοῦ πρώτου τροπαρίου, μετὰ τὸ ὁποῖον ἀρχίζουν αἱ ἱεραὶ «ἀκολουθίαι» τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος.

Τὸ κατανυκτικὸν αὐτὸ τροπάριον συνοψίζει καὶ ἐκφράζει ποιητικῶς τὴν γνωστὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου περὶ τῶν δέκα Παρθένων. Καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης φράσεως προβάλλει ὑψηλὰ διδάγματα.

1. «Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται».

Εἶδομεν τὴν εἰκόνα τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ. Καὶ εἶναι εὐλογον νὰ διερωτηθῶμεν ποία εἶναι λοιπὸν ἡ ἐκλεκτὴ νύμφη τῆς ὁποίας «νυμφίος» εἶναι ὁ Χριστός;

Νύμφη τοῦ Χριστοῦ, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, εἶναι ἡ Ἐκκλησία Του. Τὸ σύνολον τῶν πιστῶν ὄλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης. Αὐτὴν ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τόσο πολὺ, ὥστε «ἐαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ» (Ἐφεσ. ε' 25-26).

σε ὁ γράφων νὰ κάμῃ τὸν Ἰανουάριον 1995, καὶ ἐὰν περιέλθῃ τίς πετρώδεις βουνοπλαγιές, τοὺς λόφους, τὰ ὑψίπεδα καὶ τὰ ὄροπέδιά της, θὰ γνωρίσῃ ὄχι μόνον τὰ θαυμάσια πέτρινα μνημεῖα τοῦ συγκροτήματος τῶν χριστιανικῶν ναῶν καὶ κτισμάτων γύρω ἀπὸ τὸν κίονα τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ Στυλίου καὶ τὰ πέτρινα ὑπολείμματα πολλῶν ἐκατοντάδων χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν - βασιλικῶν, ποὺ μαρτυροῦν τὴν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ἀνθήσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴ Συρία, ἀλλὰ καὶ θὰ ἀκούσῃ νὰ γίνεταί λόγος ἀπὸ τοὺς ξεναγοὺς γιὰ τὸν ὄσιο Μάρωνα, ποὺ ἀναφέρεται μαζί μετὰ πλῆθη ἀσκητῶν, ποὺ ζοῦσαν στὴν Συρία κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες.

Ὡς ἐξιστορεῖ ὁ σχεδὸν σύγχρονός του Θεοδώρητος ἐπίσκοπος Κύρου, ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστόν, ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν μετάδοσι ἐξακριβωμένων πληροφοριῶν, ὁ ἅγιος Μάρων, ποὺ πέθανε πρὶν ἀπὸ τὸ 410 ἢ 422, «τὸν θεῖον τῶν ἁγίων χορὸν

κατήλθεν ὁ οὐράνιος Νυμφίος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ παραλάβῃ τὴν νύμφην του· νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ἁμαρτίας· νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν ἀσχημίαν εἰς τὴν ὁποίαν τὴν εἶχε φέρει ἡ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀποστασία· καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ λαμπράν, «ἐνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπῖλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος» (αὐτόθι 27) καὶ εὐάρεστος εἰς Αὐτόν.

Ἄλλὰ νυμφίος εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ διὰ κάθε μίαν ψυχὴν προσωπικῶς. Διὰ τοῦτο ὁ ὕμνωδὸς τῆς Ἐκκλησίας ψάλλει —εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν ἀτομικὴν ψυχὴν ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν— «βλέπε οὖν, ψυχὴ μου...». Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ ψυχὴ μου, ἡ ψυχὴ σου, τοῦ καθενός μας ἡ ψυχὴ, εἶναι νύμφη Χριστοῦ, πῶς νὰ μὴ συγκινούμεθα ἀπόψε ἀτενίζοντες τὸν νυμφίον μας; Καὶ πῶς νὰ μὴ προσφέρωμεν εἰς αὐτὸν ὀλόψυχον τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν λατρείαν μας;

2. Δὲν ἀρκοῦν ὅμως αἱ συγκινήσεις. Ἀπαιτήσις κάθε νυμφίου εἶναι νὰ ἔχῃ ἀφωσιωμένην ἐξ ὅλο-

κατεκόμησεν». Ἐξῆσεν ἁγία ἀσκητικὴ ζωὴ στὴν κορυφῇ ἐνὸς βουνοῦ, ποὺ προηγουμένως ἦταν κέντρο εἰδωλολατρικῆς λατρείας. Ἐκεῖ ἔστησε τὴ σκηνὴν του καὶ μετέτρεψε τὸν ὑπάρχοντα εἰδωλολατρικὸ ναὸ σὲ κέντρο χριστιανικῆς λατρείας. Μετὰ τὴν προσευχὴν του ἐνεργοποιοῦσε «τὸ τῶν ἰαμάτων χάρισμα» καὶ θεράπευε σωματικὰς, ψυχικὰς καὶ πνευματικὰς ἀσθένειες καὶ ὀδηγοῦσε πλῆθη στὸν Χριστό. Ὡς ἄριστος πνευματικὸς γεωργός, τονίζει ὁ Θεοδώρητος, «πολλὰ φυτὰ (χριστιανικῆς) φιλοσοφίας ἀπέφηνε (= ἀπεκάλυψε) καὶ τὸν νῦν ἐν τῇ Κύρου χώρα τεθλότα (= θαλερόν, ἀνθισμένον) παράδεισον αὐτὸς τῷ Θεῷ κατεφύτευσεν». Μετὰ τὸν θάνατό του τὸ περιζήτητο λείψανό του μετεφέρθη στὴν γειτονικὴ «πολυάνθρωπον κώμην», στὴν ὁποία ἀνηγέρθη πρὸς τιμὴν του πολὺ μέγας ναὸς («σηκὸς μέγιστος») (Migne Ἐ. Π. 82, 1417-1420).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

κλήρου εις αὐτὸν τὴν καρδίαν τῆς νύμφης ποὺ ἠγάπησε.

Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς λέγει στὸν καθένα ἐξ ἡμῶν· «*δός μοι σὴν καρδίαν*». Δός μου τὴν καρδιά σου· ὁλόκληρον τὴν καρδιά σου. Κατὰ τὴν διατύπωσιν δὲ τῆς πρώτης καὶ μεγάλης ἐντολῆς Του, ὁ Θεὸς ὤρισε καὶ παραγγέλλει· «*ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου...*».

Συμβαίνει ὅμως συνήθως νὰ εὐρίσκουν θέσιν εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ πολλὰ ἄλλα (πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ διαθέσεις καὶ καταστάσεις) ποὺ εἶναι ἀντίθετα πολλάκις πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Νυμφίου μας Χριστοῦ.

Πολλοὶ νομίζουν ὅτι μποροῦν νὰ συμβιβάζουν τὰ πράγματα· καὶ μὲ ἀβαρίαν καὶ ἐλαστικότητα συνειδήσεως ἐπιχειροῦν — ἂν ἦτο δυνατὸν — καὶ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγάπην νὰ κρατήσουν, καὶ ἄλλα ἁμαρτωλὰ πράγματα καὶ ἀδυναμίας των νὰ μὴ ἐγκαταλείψουν.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν γίνεται. Δὲν δέχεται ὡς νύμφην ὁ Χριστὸς τὴν ψυχὴν ποὺ μοιράζει τὴν ἀγάπην τῆς μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ ἄλλων ἀντιθέτων πρὸς Αὐτὸν καταστάσεων. Ἐκεῖνος «*ἐαυτὸν παρέδωκε*» καὶ ἐσταυρώθη χάριν τῆς νύμφης. Καὶ ἀπαιτεῖ νὰ εἶναι ἔτοιμη διὰ κάθε θυσίαν καὶ ἠθικὴν κάθαρσιν καὶ ἡ ψυχὴ ποὺ θέλει νὰ εἶναι νύμφη Του καὶ ἀξία τῆς ἀγάπης Του. Ἐν ἐναντία περιπτώσει φυγαδεύεται ὁ Χριστὸς ἀπὸ ὄσους δὲν ἀκολουθοῦν τὸ θεῖον παραγγέλημα· «*ἀγνίσατε καρδίας δίψυχοι*» (Ἰακ. δ' 8).

Νύμφη Χριστοῦ, ἐπομένως, ἀναδεικνύεται ἡ ψυχὴ μας μόνον ὅταν εἶναι στολισμένη μὲ τὴν λαμπρότητα τῶν ἀρετῶν, καὶ ὅταν ἀποφεύγη τὰ στίγματα καὶ τὰς κηλίδας τῆς ἁμαρτίας. Δι' αὐτὸ ἄλλωστε ἦλθεν ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν — «*ἵνα σώσῃ τὸν λαὸν αὐτοῦ*», τὴν Ἐκκλησίαν Του, τὴν νύμφην Του, «*ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν*».

3. «*Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται*».

Τὸ ἄγγελμα τοῦτο δὲν σημαίνει μόνον τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν κόσμον, «*ἵνα ἀγάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν*» (Ἐβρ. ιγ' 12) καὶ οὕτω νὰ οἰκονομήσῃ τὴν σωτηρίαν τῆς νύμφης Του, «*Ἐκκλησίας πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων*» (αὐτόθι ιβ' 23).

Σημαίνει καὶ τὴν δευτέραν Του ἔλευσιν, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον. Αὐτῆς δὲ τῆς δευτέρας παρουσίας Του, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ «*ἔλθῃ ὁ υἱὸς*

τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, (ὁπότε) καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη», διὰ τὴν παγκόσμιον καὶ καθολικὴν κρίσιν τῶν ἀνθρώπων (Ματθ. κε' 31-46), προηγείται διὰ κάθε ψυχὴν, ἡ ὥρα κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Νυμφίος ἔρχεται νὰ τὴν παραλάβῃ εἰς τὸν οὐράνιον νυμφῶνά Του.

Ἐν ὄψει αὐτῆς τῆς ὥρας, ἡ νύμφη ψυχὴ μας ψάλλει μετὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Νυμφίον·

«Τὸν νυμφῶνά Σου βλέπω, Σωτήρ μου κεκοσμημένον,

καὶ ἔνδυμα οὐκ ἔχω, ἵνα εἰσέλθω ἐν αὐτῷ·

λάμπρυνόν μου τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς,

Φωτοδότα καὶ σώσον με».

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος νοσταλγεῖ αὐτὴν τὴν μακαρίαν ὥραν καὶ λέγει· «*ἐπιθυμία ἔχω τοῦ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι*» (Φιλιπ. α' 23). Δηλ. δὲν βλέπω τὴν ὥραν πότε νὰ φύγω ἀπὸ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ νὰ εὐρεθῶ μαζί μὲ τὸν Χριστόν, τὸν νυμφίον τῆς ψυχῆς μου.

Αἰσθάνεται πολὺ ἰσχυρὰν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἔνωσίν Του μὲ τὸν Χριστόν. Καὶ μᾶς βεβαιώνει ὅτι μποροῦμε τὰ πάντα νὰ «*ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς*» Χριστοῦ (Ρωμ. η' 32). Καὶ τίποτε δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ μᾶς «*χωρήσῃ ἀπὸ τῆς ἀγάπης*» Του (αὐτ. 35). Ὅσονδήποτε καὶ ἂν εἶναι πειστικὸν καὶ καταθλιπτικὸν καὶ ὀδυνηρὸν τὸ αἶτιον, δὲν θὰ ἀπομακρύνῃ τὸν χριστιανὸν ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ· καὶ δὲν θὰ πρέπει νὰ τὸν παρασύρῃ εἰς ἁμαρτωλὰς πράξεις, διὰ νὰ μὴ λυπήσῃ τὸν Νυμφίον του· διὰ νὰ μὴ χάσῃ τὴν ἀγάπην Του· διὰ νὰ μὴ ἀπεμπολήσῃ τὴν ὑψηλὴν θέσιν ποὺ ἐτοιμάζει ὁ Νυμφίος εἰς τὸν οὐράνιον «*νυμφῶνα*» διὰ τὴν νύμφην-ψυχὴν.

Βεβαίως γεννῶνται καὶ περαιτέρω ὑποχρεώσεις. Ἀπαιτεῖται νὰ προσέχη κάθε ψυχὴ — νύμφη Χριστοῦ — νὰ ἀποφεύγῃ τὸν ὕπνον τῆς ἀμελείας καὶ ραθυμίας καὶ ἀμεριμνησίας, ποὺ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν βασιλείαν τοῦ Χριστοῦ.

«Βλέπε οὖν ψυχὴ μου, μὴ τῷ ὕπνῳ κατενεχθῆς,

ἵνα μὴ τῷ θανάτῳ παραδοθῆς

καὶ τῆς βασιλείας ἔξω κλεισθῆς,

ἀλλὰ ἀνάνησον κράζουσα·

Νυμφίε Χριστέ, σώσον με».

2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ

Τού Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ ένδυματολογικὴ ἐπανάσταση, γιὰ τὴν ὁποία μιλήσαμε στὸ προηγούμενο ἄρθρο, εἶναι συνέπεια καὶ ἔχει τὶς ρίζες της στὴ διαφοροποίηση τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς κοινωνίας, βασικὸ χαρακτηριστικὸ τῆς ὁποίας εἶναι ἡ **ιδεολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ πολλαπλότητα** (plurality).

Ἡ ιδεολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ αὐτὴ πολλαπλότητα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας εἶναι μιὰ ἐντελῶς **νέα κατάσταση**, γιὰ τὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα, διαμετρικὰ ἀντίθετη ἀπὸ τὴν κλειστὴ καὶ ὁμοιογενὴ ἑλληνικὴ κοινωνία τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεώρετης ἀγροτογεωργικῆς ἐποχῆς. Ἡ διαφοροποίηση αὐτὴ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας εἶναι συνέπεια τῆς ἐκπληκτικῆς ἀνάπτυξης τῆς ἐπικοινωνίας μεταξὺ τῶν λαῶν (τηλεπικοινωνίες, μέσα μεταφορᾶς, ΜΜΕ κ.λπ.), πού παρατηρήθηκε στὸν αἰῶνα μας καὶ τὴν ὁποία ἡ χώρα μας δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἀποφύγει, δεδομένης μάλιστα τῆς γεωπολιτικῆς θέσης της, ὡς σταυροδρόμι τῶν μεγάλων ἀξόνων τῆς Ὑδρογείου.

Τὸ φαινόμενο ἐπίσης τῆς ιδεολογικῆς καὶ πολιτιστικῆς πολλαπλότητας τῆς σύγχρονης παγκόσμιας κοινωνίας δὲν εἶναι αὐτοτελές. Ἀκολουθεῖται καὶ συνοδεύεται καὶ ἀπὸ μιὰ **νέα στάση** πού χαρακτηρίζει τὴ σχέση καὶ συμπεριφορὰ τῶν ἀνθρώπων μεταξὺ τους. Πρόκειται γιὰ τὴ λεγόμενη ιδεολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ **ἀνοχὴ** (tolerance). Μὲ τὸν κοινωνιολογικὸ αὐτὸ ὄρο, προσδιορίζεται ἡ ἐλεύθερη καὶ ἀκάλυπτη συνύπαρξη διαφόρων ιδεολογικῶν, θρησκευτικῶν, πολιτικῶν καὶ πολιτιστικῶν τάσεων σὲ ἓνα συγκεκριμένο χωρὸ¹. Αὐτὸ δηλαδὴ πού ἦταν ἀδιανόητο, γιὰ τὰ δεδομένα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεώτερης ἑλληνικῆς κοινωνίας, σήμερα ἀποτελεῖ καθεστῶς ἀναμφισβήτητο, ὄχι μόνον γιὰ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν κόσμον ὁλόκληρο².

Ἡ ιδεολογικὴ καὶ πολιτιστικὴ αὐτὴ ἀνοχὴ δὲν ἀφορᾷ μόνον στίς ιδέες, τὶς θρησκευτικὲς πεποιθήσεις καὶ τὰ κοινωνικὰ καὶ πολιτικὰ φρονήματα τῶν ἀνθρώπων. Ἐχει ἐφαρμογὴ καὶ σὲ ὅλα τὰ **πρακτικὰ** θέματα τῆς ζωῆς, ἓνα ἀπὸ τὰ ὁποία εἶναι ἡ ένδυμασία. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ φοροῦν ὁποιαδήποτε ένδυμασία θέλουν. Ἡ ένδυματολογικὴ αὐτὴ

πολυμορφία γίνεται ἀνεκτὴ ἀπὸ ὅλους καὶ δὲν ἐπιβάλλεται καμιὰ σχετικὴ ἀπαγόρευση.

Ἡ ένδυματολογικὴ αὐτὴ ἀνοχὴ ἔχει ἀλλοιώσει αἰσθητὰ τὸ πρόσωπο τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς κοινωνίας. Στὴ σημερινὴ ἑλληνικὴ κοινωνία ὄχι μόνον ἔχει καταργηθεῖ ἡ παραδοσιακὴ ένδυματολογικὴ ὁμοιομορφία, ἀλλὰ καὶ παρατηρεῖται μιὰ ἀπόλυτη ἐναρμόνιση στὴν ένδυματολογικὴ πολυμορφία τοῦ σύγχρονου κόσμου. Τόσο οἱ ἀστοὶ τῶν μεγάλων πόλεων ὅσο καὶ οἱ ἀγρότες τῶν μικρῶν χωριῶν τῆς Πατρίδος μας, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ νέοι, ντύνονται ὅπως καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Ρώμης, τοῦ Λονδίνου, τῶν Παρισίων καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Δὲν ἔχουν ἄλλωστε καὶ διαφορετικὴ ἐπιλογή, ἐφόσον τὰ καταστήματα ἀπλῶςπρακτορεύουν τὰ τυποποιημένα καὶ ὁμοιόμορφα παγκοσμίως ένδύματα...

Ἡ ένδυματολογικὴ αὐτὴ ἐπανάσταση, ἐνῶ εἶναι γενικῶς ἀνεκτὴ ἀπὸ τὰ εὐρύτατα στρώματα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἐν τούτοις στὴν Ἐκκλησία δημιουργεῖ ποικίλα προβλήματα καὶ δυσκολίες. Μερικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα αὐτὰ ὀφείλονται στὴ φύση καὶ τὴν ἰδιομορφία τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, σὲ πολλὰ σημεία, διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄλλα περιβάλλοντα τοῦ κόσμου τούτου.

Μερικὰ βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἰδιομορφίας καὶ ἰδιαιτερότητας τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) **Ἡ ἱερότητα:**³ Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἱερὸς θεσμὸς καὶ ὁ χριστιανικὸς ναὸς, εἰδικότερα, εἶναι ἱερὸς χώρος. Ἡ ἱερότητα τοῦ χριστιανικοῦ ναοῦ δὲν ὀφείλεται σὲ αὐτὸν καθεαυτὸν τὸν χώρο, ἀλλὰ στὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ καί, ἰδιαίτερα, στὴν παρουσία τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ. Ὅ,τι ἱεροποιεῖ τὸν χώρο τοῦ ναοῦ εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ ἐν μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας του. Ὁ χώρος τοῦ ναοῦ ἱεροποιεῖται ἀπὸ τὸ τελούμενο ἱερὸ μυστήριον τῆς κοινωνίας τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὸ ἄλλο ὁμως μέρος, τὸν χριστιανικὸν ναὸ ἱεροποιεῖ ἡ πίστις τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι στὸν χώρο αὐτὸ ἐπικοινωνοῦν μὲ τὸν ἀναστάντα Κύριο. Ἐπομένως, στὴ χριστιανικὴ έννοιολογία, ἡ ἱερότητα δὲν εἶναι τόσο ἰδιότητα τοῦ χώρου ἢ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ ποιότητα τῆς φύσης τῆς Ἐκκλησίας, στὴ σύναξη τῆς ὁποίας τελεῖται τὸ ἱερὸ μυστήριον τῆς κοινωνίας τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς πιστοῦς.

Γι' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς λόγους, ἡ προσέλευση τῶν πιστῶν στὴ λατρευτικὴ καὶ μυστηριακὴ σύναξη τῆς Ἐκκλησίας ἀποκτᾶ ἱερὸ χαρακτήρα. Αὐτὸς δὲ ὁ ἱερὸς χαρακτήρας διαφοροποιεῖ τόσο τὴ σύναξη τῶν πιστῶν ἀπὸ τὶς διάφορες ἄλλες συγκεντρώσεις ὅσο καὶ τὸ χῶρο τοῦ ναοῦ ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους χώρους τοῦ κόσμου τούτου.

Οἱ πιστοὶ, ἐξάλλου, ἔχοντας βαθιὰ συναίσθηση τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στὶς λατρευτικὲς συνάξεις τῆς Ἐκκλησίας, προσέρχονται στὸ ναὸ «ἱματισμένοι καὶ σωφρονοῦντες» (Λουκ. ἡ' 35). Οἱ ὀρθόδοξοι, μάλιστα, χριστιανοί, κατὰ παράδοσιν, προσέρχονται στὴ θεία Λειτουργία τῆς Κυριακῆς μὲ τὰ «καλά» τοὺς ροῦχα, τὰ «κυριακάτικα»!

Ἡ ἐνδυματολογικὴ ὁμως ἐπανάσταση τῆς ἐποχῆς μας, ποὺ ἔχει γίνει πᾶ ἀνεκτὴ καὶ στὴ χώρα μας, ἀπειλεῖ ἄμεσα τὴν παράδοση αὐτῆ τῶν Ὄρθόδοξων. Πολλοί, μάλιστα, ὀρθόδοξοι χριστιανοί, προσέρχονται τόσο στὴ θεία Λειτουργία ὅσο καὶ στὰ ἱερὰ Μυστήρια ντυμένοι σύμφωνα μὲ τὶς ἐξεζητημένες καὶ ἀπαράδεκτες ἐνδυματολογικὲς τάσεις τῆς ἐποχῆς.

β) **Ὁ σεβασμὸς τῆς προσωπικῆς ταυτότητας:** Στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ προσωπικότητα τοῦ κάθε ἀνθρώπου εἶναι ἰδιαίτερα σεβαστὴ. Ἡ Ἐκκλησία, εἰδικότερα, τιμᾶ καὶ σέβεται τὴν **προσωπικὴ ταυτότητα** τοῦ κάθε ἀνθρώπου, δηλαδὴ τὸ φύλο του. Ἡ Ἐκκλησία, ἐνῶ δὲν κάνει καμιά διάκριση ἀνάμεσα στὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναῖκα (πρβλ. «οὐκ ἔστιν ἄρσεν καὶ θήλυ»), ἐν τούτοις θεωρεῖ ὅτι τὸ φύλο ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς προσωπικῆς ταυτότητας καὶ τοῦ προσωπικοῦ χαρίσματος τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Ἡ Ἐκκλησία, ἐνῶ πρεσβεύει τὴν ἰσοτιμία καὶ ὁμοτιμία τῶν δύο φύλων καὶ διακηρύττει τὴν κατάργησή τους στὴν αἰώνια Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις, στὸν παρόντα χρόνο, δὲν ἰσοπεδώνει καὶ δὲν ἐκμηδενίζει τὸ φύλο τοῦ κάθε ἀνθρώπου. Στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας, τὸ φύλο τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἀγιάζεται καὶ δοξάζεται. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι, ἡ ὀρθόδοξη ζωγραφικὴ τέχνη, ἐνῶ εἰκονίζει τοὺς Ἁγίους στὴν κατάσταση τῆς τελείωσής τους, στὴν ὑπέρχουσα καὶ ἀδιάστατη κατάσταση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἐν τούτοις δὲν παραθεωρεῖ καὶ δὲν ἀποσιωπᾷ τὸ φύλο τους: οἱ Ἁγιοὶ εἶναι ἄνδρες ἢ γυναῖκες, ποὺ ἀγίασαν καὶ ἐδόξασαν τὸ φύλο τους στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς ἐκ τούτου, ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδεχθεῖ τὴν ἰσοπέδωση τῶν φύλων, τὴν ὁποία ἐπιδιώκει νὰ καθιερώσει ἡ ἐνδυματολογικὴ ἐπανάσταση τῆς ἐποχῆς μας, ὅπως εἴπαμε.

γ) **Ἡ ὑπέρβαση τῆς βιοτικῆς μέριμνας:** Ἡ Ἐκκλησία εἶναι πρακτορεῖο τοῦ οὐρανοῦ. Στὸ χῶρο καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ἄνθρωποι προγεύονται τὴν «εὐλογημένη Βασιλεία τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καὶ προμηθεύονται τὸ εἰσιτήριο γιὰ τὴ μετάβαση καὶ συμμετοχὴ τους στὴν αἰώνια διάσταση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Στὸ χῶρο, ἐπομένως, τῆς Ἐκκλησίας, τὰ στοιχεῖα ποὺ χαρακτηρίζουν τοὺς ἀνθρώπους στὸν κόσμο τούτον, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ σωματικὴ κατασκευή, ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση (τὸ ἐνδυμα), ὁ πλοῦτος, τὰ ἀξιώματα κ.λπ. ἔχουν ἐντελῶς δευτερεύουσα σημασία. Στὴ θεία Λειτουργία, οἱ ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ προσέρχονται **νηστικοί**. Ἡ νηστεία αὐτὴ δὲν εἶναι μόνο τροφικὴ, ἀλλὰ μιὰ στάση ζωῆς, ποὺ φανερῶνει ὅτι οἱ πιστοὶ ἀπορρίπτουν «πάσαν τὴν βιοτικὴν μέριμναν», ὑπερβαίνουν ὅλες τὶς καταστάσεις καὶ τὶς ἀνάγκες τοῦ κόσμου τούτου καὶ συμμετέχουν, ἐδῶ καὶ τώρα, στὴν ὑπέρχουσα καὶ αἰώνια Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Χριστιανοί, ἐπομένως, ποὺ προσέρχονται στοὺς ἱεροὺς χώρους καὶ, εἰδικότερα, στὴ θεία Λειτουργία ντυμένοι σύμφωνα μὲ τὶς ἐξεζητημένες ἀπαιτήσεις τῆς σύγχρονης ἐνδυματολογικῆς ἐπανάστασης, ἔρχονται σὲ κραυγαλέα ἀντίθεση πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ὑπέρβασης τῆς βιοτικῆς μέριμνας ποὺ χαρακτηρίζει τὴ χριστιανικὴ λατρεία καὶ ποὺ ἀποτελεῖ, ἐπίσης, οὐσιαστικὸ καὶ βασικὸ στοιχεῖο τῆς χριστιανικῆς ιδιότητος (πρβλ. καὶ Ματθ. στ' 19, 25-34).

Πολλὰ ὁμως ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργεῖ ἡ ἐνδυματολογικὴ ἐπανάσταση στὴν Ἐκκλησία ὀφείλονται στὴ φύση καὶ τὶς τάσεις τῆς ἐκκοσμηκευμένης κοινωνίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ εἶναι συνέπεια καὶ καρπός. Ἡ ἐνδυματολογικὴ ἐπανάσταση ἐκφράζει τὶς ἐξῆς, εἰδικότερα, τάσεις τῆς ἐκκοσμηκευμένης σύγχρονης κοινωνίας.

α) **Τὸν θρησκευτικὸ ἀποχρωματισμὸ τῶν ἀνθρώπων:** Οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι ἔχουν χάσει τὴν αἴσθηση τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ θείου. Ἡ αἴσθηση τοῦ ἱεροῦ καὶ ἡ ἀναφορὰ στὸν Θεὸ (ἢ τοὺς θεοὺς) ποὺ ὑπῆρξε τὸ βᾶθος καὶ ὁ ἄξονας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας του, στὴν ἐκκοσμηκευμένη ἐποχὴ μας τείνει νὰ ἐκλείψει. Ἡ ἀπιστία καὶ ἡ ἀθεΐα ἔχουν ἀπομυζήσει καὶ τὴν τελευταία ἰκμάδα ἱερῶν συναισθημάτων καὶ διαθέσεων ἀπὸ τὶς ψυχὲς πολλῶν συγχρόνων ἀνθρώπων. Πολλοὶ ἄνθρωποι ζοῦν χωρὶς Θεό. Ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴν ὑλοφροσύνη καὶ τὴν σαρκολατρεία τῆς ἐποχῆς, δὲν αἰσθάνονται πᾶ τὴν ἀνάγκη τοῦ Θεοῦ

καὶ ζοῦν «ὡς ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ» (Ἐφεσ. β' 12). Ζοῦν μόνο γιὰ τὸ παρὸν. Ἐκεῖνο ποῦ ἔχει σημασία γιὰ πολλοὺς εἶναι ἡ ὀριζόντια διάσταση. Ἡ κάθετη διάσταση, τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ θείου, δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει. Τὴν ἔχουν διαγράψει ἀπὸ τὴ ζωὴ τους.

Ἡ ἐνδυματολογικὴ ἐπανάσταση, ὡς ἔκφραση τῆς ἀποστασίας καὶ τῆς ἐκκοσμίκευσης τῆς ἐποχῆς μας συμβάλλει καὶ αὐτὴ στὸν περαιτέρω θρησκευτικὸ ἀποχρωματισμὸ καὶ τὴν ἀποϊεροποίηση τῶν συγχρόνων ἀνθρώπων.

β) Τὴν ἀποϊεροποίηση τοῦ χώρου: Στὴν ἀγορευογενεὴ κοινωνία, ἡ παρουσία καὶ λειτουργία τοῦ ναοῦ στὸ κέντρο τῶν μικρῶν οἰκισμῶν (τῶν χωριῶν) ἱεροποιεῖ οὐλόκληρο τὸν γεωγραφικὸ καὶ οἰκιστικὸ χώρο, ἀλλὰ καὶ τὴ ζωὴ τῶν κατοίκων τους. Ἡ ἐνδοχώρα, ἐπίσης, ἡ ὑπαιθρος, ἦταν κατὰσπαρτη ἀπὸ ἐξωκκλήσια καὶ μοναστήρια, τὰ ὁποῖα, μὲ τὸ δικό τους τρόπο, συνέβαλαν στὴν ἱεροποίηση τοῦ χώρου. Αὐτὸ ἴσχυε ἰδιαίτερα στὴν Ἑλλάδα, τῆς ὁποίας ἀκόμη καὶ «τὸ χῶμα μοσχοβολοῦσε», ὅπως ἔγραφε ὁ Παπαδιαμάντης!

Ἡ ραγδαία, ὁμως, ἀνάπτυξη τῶν πόλεων στὴν ἐποχὴ μας καὶ ἡ ἀστικοποίηση τῶν οἰκισμῶν ἔγινε εἰς βάρος τῶν ἱερῶν χώρων. Ὁ χώρος, ἡ γεωγραφικὴ ἔκταση, ἔχει πιά ἐμπορικὴ καὶ ὄχι ἱερὴ σημασία. Ἡ γῆ θεωρεῖται χρυσάφι⁴ καὶ γι' αὐτὸ γίνεται ἀντικείμενο ἀγοραπωλησίας: τὸ κάθε τετραγωνικὸ μέτρο γῆς, ἰδίως στὸ κέντρο τῶν μεγάλων πόλεων, ἀποτιμᾶται σὲ ἑκατομμύρια δραχμῆς... Ἔτσι, χώροι γιὰ τὴν ἀνέγερση ἱερῶν ναῶν δὲν ὑπάρχουν πιά. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἱεροὶ χώροι στὶς ἀστικὲς περιοχὲς σιγὰ - σιγὰ ἐκλείπουν... Οἱ σύγχρονοι ἄνθρωποι δὲν ζοῦν πιά κοντὰ σὲ ἱεροὺς χώρους, ἀλλὰ καὶ συντελοῦν στὸν θρησκευτικὸ ἀποχρωματισμὸ καὶ τὴν ἀποϊεροποίησή τους, ὅπως ἤδη σημειώσαμε.

γ) Τὴν ἀποπροσωποποίηση τῶν ἀνθρώπων: Ὁ σύγχρονος τρόπος ζωῆς ἔχει μεταβάλλει τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἀνώνυμη μάζα. Ἡ μαζοποίηση αὐτῆ τῆς σύγχρονης ζωῆς ἔχει ἰσοπεδώσει τὴν προσωπικὴ ταυτότητα καὶ ἀξιοπρέπεια τῶν ἀνθρώπων. Τοὺς ἀνθρώπους σήμερα τοὺς μεταχειρίζονται ὡς νούμερα καὶ ὡς καταναλωτικὲς μονάδες.

Τὸ πῶς ὁμως ἀνησυχητικὸ στὸ θέμα αὐτὸ εἶναι ὅτι καὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι ζοῦν πιά καὶ συμπεριφέρονται ὄχι ὡς ἀνεξάρτητα πρόσωπα, ἀλλ' ὡς ἀπρόσωπη μάζα. Ἄγνωστοι μεταξὺ ἀγνώστων καὶ ξένοι ἀνάμεσα σὲ ξένους καὶ ἀνώνυμους, οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων σήμερα ἔχουν συνηθίσει νὰ ἀδιαφοροῦν γιὰ τὴ συμπεριφορὰ τους, τὸν τρόπο τῆς

ἐνδυμασίας τους κ.λπ. Ἡ ἀνωνυμία τῶν μεγάλων καὶ πολυσύχναστων ἀστικῶν κέντρων τοὺς ἐπιτρέπει νὰ κυκλοφοροῦν στοὺς δρόμους, φορώντας ὅ,τι θέλουν καὶ ὅπως θέλουν. Μπαίνουν σὲ ἰδιωτικούς καὶ δημόσιους χώρους, κλειστοὺς ἢ ἀνοιχτοὺς, μὲ ὁποιαδήποτε ἐνδυμασία⁵...

Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντιμετωπίζονται πιά ὡς ἱεροὶ χώροι, ἀλλ' ὡς ἀξιοθέατα μνημεῖα ἀρχαιολογικῆς καὶ αἰσθητικῆς σημασίας...

1. Θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ὅτι ὁ ὄρος αὐτὸς εἶναι ἀντίστοιχος πρὸς τὴ χριστιανικὴ καὶ εὐαγγελικὴ ἀρετὴ τῆς ἀνοχῆς, στὴν ὁποία ἀναφέρθηκε τόσο ὁ Κύριος («ἀγαπάτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν», Ματθ. ε' 44), ὅσο καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος («ἀνεχόμενοι ἀλλήλων», Ἐφ. δ' 2).

2. Περισσότερα γιὰ τὰ θέματα αὐτά, βλ. στὴ μελέτη μας, Τὸ σύγχρονο ἀστικὸν περιβάλλον, ὡς ποιμαντικὸν πρόβλημα.

3. Τὸ στοιχεῖο τοῦ ἱεροῦ δὲν χαρακτηρίζει μόνο τὴ χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Σὲ ὅλα τὰ θρησκευτὰ ὑπάρχει τὸ στοιχεῖο τοῦ ἱεροῦ καὶ τοῦ θείου. Στὰ μὴ χριστιανικὰ θρησκευτὰ μάλιστα ὑπάρχει ἔντονος ὁ διαχωρισμὸς μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ (sacre) καὶ τοῦ κοσμικοῦ (profane) στοιχείου. Ὁ Χριστιανισμὸς ὁμως κατήργησε τὴ θεωρητικὴ αὐτὴ διάκριση τοῦ κόσμου καὶ ἐνοποίησε, ἱεροποίησε οὐλόκληρο τὸν κοσμικὸν χώρο. Ὁ Χριστός, μὲ τὴν ἀνάστασή του, ἐξουδετέρωσε τὸν ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἔγινε ὁ μοναδικὸς ἐξουσιαστὴς καὶ κυρίαρχος τοῦ κοσμικοῦ χώρου (πρβλ. Χριστὸς Παντοκράτωρ). Αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐξάγισε καὶ ἱεροποίησε οὐλόκληρο τὸ φυσικὸ σύμπαν. Γιὰ τὸν χριστιανό, ἐπομένως, δὲν ὑπάρχει πιά βέβηλος χώρος. Ὁ γεωφυσικὸς χώρος στὸ σύνολό του εἶναι ἱερός.

4. Ἡ ἀποϊεροποίηση τοῦ χώρου ἤλθε σὺν συνέπεια τῆς ἀποϊεροποίησης τοῦ χρόνου. Τὸ σύνθημα, μὲ τὸ ὁποῖο ξεκίνησε ἡ ἐκκοσμίκευση τῆς σύγχρονης κοινωνίας ἦταν τὸ time is money, ὁ χρόνος εἶναι χρήμα. Τὸ σύνθημα αὐτὸ συμπληρώθηκε στὶς μέρες μας μὲ τὸ space is gold, ὁ χώρος εἶναι χρυσάφι!

5. Ἡ κατάσταση αὐτὴ παρατηρεῖται ἰδιαίτερα στοὺς χώρους μὲ μεγάλη τουριστικὴ κίνηση. Στοὺς χώρους αὐτοὺς, ξένοι καὶ δικοὶ μας, ἀδιαφοροῦν τελείως γιὰ τὸν τρόπο τῆς ἐνδυμασίας τους, βασιζόμενοι στὴν ἀνωνυμία ποῦ τοὺς ἐξασφαλίζει τὸ περιβάλλον!

**ΤΡΙΑΛΟΓΙΑ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ
(Τοῦ Π. Β. Πάσχου)**

1. ΕΡΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

2. Η ΔΡΟΣΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

3. Ο ΓΑΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

μέ κείμενα - κηρύγματα ὀρθοδόξου πνευματικότητος.

**ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ**

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

523. Ἐρωτᾶται γιὰτι μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν καὶ τῶν σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν δὲν ὑπάρχει ἡ ἀπαραίτητη συμφωνία στὴν πράξη ὡς πρὸς τὰ ἀναγνώσματα τῆς θείας λειτουργίας, ἐνῶ τὰ λειτουργικὰ βιβλία ποὺ περιέχουν τὰ ἀναγνώσματα εἶναι τὰ ἴδια καὶ ἐνῶ ἰσχύουν οἱ ἴδιες διατάξεις τῶν τυπικῶν ποὺ καθορίζουν τὴ διαδοχὴ τῶν περικοπῶν. (Ἐρώτηση π. Ἰ.).

Ὅτι μεταξὺ τῆς ἑλληνικῆς καὶ τῆς σλαβικῆς λειτουργικῆς τάξεως ὑπάρχουν διαφορὲς, ποὺ ὀφείλονται κυρίως στὴν ἀρχαιότερη παράδοση τῶν σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ στὴν σὺν μεταξὺ διαφορετικῆ σὲ πολλὰ σημεῖα ἐξέλιξη, δὲν εἶναι κάτι ποὺ πρέπει ἐξ ἀρχῆς νὰ θεωρηθεῖ ὡς μὴ φυσικὸ καὶ μὴ ἐπιτρεπτό. Πάντοτε ἡ λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας γνώρισε καὶ γνωρίζει μιὰ σχετικὴ ποικιλία μορφῶν μέσα στὰ πλαίσια τῆς κοινῆς παραδόσεως. Αὐτὲς δείχνουν τὴν ποικιλία τῶν χαρισμάτων καὶ τὴν πολυφωνία, ἐν Πνεύματι ἁγίῳ κατεργάζονται τὴν συμφωνία στὴ δοξολογία τοῦ Θεοῦ. Ὅχι δὲ μόνο κατὰ τὴν παλαιὰ ἐποχὴ, ἀλλὰ καὶ σήμερα, καὶ ὄχι μόνο μεταξὺ τῶν διαφόρων γλωσσικῶν ομάδων μέσα στὸν ἴδιο λειτουργικὸ τύπο, ἀλλὰ καὶ μέσα στὸν ἴδιο γεωγραφικὸ χῶρο καὶ στὴν ἴδια λειτουργικὴ γλῶσσα ὑπάρχουν κατὰ τόπους καὶ χρόνους νόμιμες καὶ ἀξιοσεβαστες διαφορὲς τυπικοῦ. Δὲν θὰ ἀναφερθοῦμε στὶς παλιὲς ἐνοριακὲς βυζαντινὲς ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου ποὺ ἦταν διάφορες καὶ ἴσχυαν παράλληλα πρὸς τὶς σύγχρονες τοὺς μοναχικὲς ἀκολουθίες. Οὔτε στὶς διαφορὲς ποὺ παρουσιάζουν τὰ ἐπὶ μέρους χειρόγραφα στὶς ἀκολουθίες τῶν ἱερῶν μυστηρίων ἢ τὰ τυπικὰ τῶν διαφόρων μονῶν μεταξὺ τους. Ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσουμε μόνο τὶς διαφορὲς ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν διαφόρων Τυπικῶν τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στὴν ἴδια δηλαδὴ σύγχρονη μοναχικὴ πολιτεία, καθὼς καὶ τὶς τοπικὲς διαφορὲς στὰ διάφορα σημεῖα τῆς λειτουργικῆς πράξεως τῶν ἐνοριῶν μέσα στὸν σύγχρονο ἑλλαδικὸ χῶρο, πολλὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐπισημάναμε καὶ σχολιάσαμε σὲ παλαιότερες καὶ πρόσφατες ἀπαντήσεις. Ἐννοεῖται βέβαια ὅτι οἱ παραλλαγὲς αὐτὲς εἶναι νόμιμες ἐφ' ὅσον ἀφοροῦν σὲ λεπτομέρειες τῆς λειτουργικῆς τάξεως καὶ ὄχι στὰ κύρια σημεῖα τῆς καὶ ὅταν δὲν προέρχονται ἀπὸ σφάλματα ἢ παρερμηνεῖες τῶν παλαιῶν λειτουργικῶν διατάξεων.

Ἡ διαμόρφωση τοῦ συστήματος τῶν ἀναγνωσμάτων ἀκολούθησε ἀνάλογη πορεία μὲ τὴν καθ' ὅλου λειτουργικὴ τάξη. Ἀπὸ τὴν ἐλευθέρῃ ἐπιλογῇ τῶν περικοπῶν ἦταν ἐπόμενο νὰ περάσει στὴν παγίωση ὀρισμένης τάξεως καὶ ἡ ἀνάγνωση τῆς ἁγίας Γραφῆς

κατὰ τὶς συνάξεις νὰ γίνεταί βάσει προκαθορισμένου σχεδίου. Ἔτσι διαμορφώθηκαν κατὰ τόπους συστήματα ἀναγνώσεως τῆς ἁγίας Γραφῆς, ποὺ ὁμοίαζαν, ἀλλὰ καὶ ποὺ διέφεραν μεταξὺ τους. Ἦδη μᾶς δόθηκε ἀφορμὴ νὰ ἀναφερθοῦμε στὸ Ἱεροσολυμιτικὸ - Γεωργιανὸ Κανονάριο τοῦ Ζ' αἰῶνα καὶ εἶδαμε περιπτωσιακὰ ὁμοιότητες καὶ διαφορὲς τῆς παλαιᾶς πράξεως τῶν Ἱεροσολύμων μὲ τὴν σημερινή. Παρόμοια συστήματα περικοπῶν εἶχαν καὶ οἱ Ἐκκλησίαι τῆς Αἰγύπτου, τῆς Συρίας, τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Δύσεως κ.λπ., χωρὶς αὐτὸ νὰ προκαλεῖ ζητήματα μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν, οὔτε νὰ ἐπιζητεῖται ἡ ἐπικράτηση καὶ ἐπιβολὴ τοῦ ἐνὸς συστήματος ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Καὶ πάλι συναντήσαμε διαφορὲς μεταξὺ παλαιότερης καὶ νεότερης πράξεως, ἀλλαγές, μεταθέσεις ἢ ἀντικαταστάσεις περικοπῶν, ποὺ δὲν μποροῦμε πάντοτε σήμερα νὰ γνωρίζουμε τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποῖους ἐγίναν καὶ τὸν τόπο ἢ τὸν χρόνο ποὺ πραγματοποιήθηκαν. Ἄν σήμερα στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ἔχουμε κοινὸ σύστημα ἀναγνωσμάτων, αὐτὸ δὲν ὀφείλεται σὲ θεωρητικὸς λόγους ποὺ τὸ ἐπέβαλαν, ἀλλὰ καθαρὰ στὶς ἱστορικὲς συνθήκες, στὴν παρακμὴ δηλαδὴ καὶ βαθμιαία ἐγκατάλειψη τῶν λειτουργικῶν τύπων τῶν ὀρθοδόξων κέντρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὴν ἐπικράτηση τῆς λειτουργικῆς τάξεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ λειτουργικὲς παραδόσεις, ποὺ συναντήθηκαν καὶ ἀναχωνεύθηκαν στὸ μεγάλο αὐτὸ ἐκκλησιαστικὸ κέντρο, ἀποτελοῦν σήμερα τὴν κοινὴ παράδοση καὶ τάξη ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Οἰκουμένης.

Γιὰ τὰ ἀναγνώσματα δηλαδὴ τῆς ἁγίας Γραφῆς ἰσχύει σήμερα σ' ὁλόκληρη τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία κοινὸ πρόγραμμα. Κι αὐτὸ εἶναι κάτι τὸ πάρα πολὺ σημαντικό. Τὰ ἀναγνώσματα ποὺ διαβάζονται στὶς ἐκκλησιαστικὲς μᾶς συνάξεις ἀποτελοῦν μαζί μὲ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τῆς θείας εὐχαριστίας δυὸ πόλους, γύρω ἀπὸ τοὺς ὁποῖους στρέφεται ἡ ζωὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι δηλαδὴ τὰ ἀναγνώσματα ἓνα στοιχεῖο δευτερεύον, ἀλλ' ἀντίθετα ἀποτελοῦν πρωτεύον στοιχεῖο, ἀφοῦ συνιστοῦν, θὰ λέγαμε, τὸ «ἀναλυτικὸ πρόγραμμα» τῆς διδασκαλίας, τὴν πηγὴ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς κατῆχσεως, ἀκόμη καὶ τοῦ ἑορτολογίου καὶ τῆς ὑμνογραφίας, τῆς πνευματικῆς τροφοδοσίας τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἐπιζήτηση τῆς ἐνότητας, καὶ στὸ σημεῖο αὐτό, τῆς λειτουργικῆς καὶ διδασκαλικῆς πράξεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ὅπως ὅποτε εὐκτεῖα, ἂν μὴ καὶ ἐπιβεβλημένη.

(Συνεχίζεται)

Ἡ ἐπικαιρότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. **ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ**

Ἱεροκήρυκος καὶ Δ/ντοῦ Νεότητος Ἀρχ/πῆς Ἀθηνῶν

Οἱ ἅγιοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔχουν καταδικάσει συνοδικῶς, ὅπως φαίνεται στὸ Συνοδικὸ τῆς Ὁρθοδοξίας, τὶς ιδέες τοῦ Πλάτωνος καὶ τὰ εἶδη τοῦ Ἀριστοτέλους, γενικὰ τὴν μεταφυσικὴ καὶ τὴν ὄντολογία, γιατί οἱ αἰρετικοὶ ἔκαναν χρῆση τῆς. Γι' αὐτὸ στὴν Ὁρθοδοξία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχη σύγκρουση μεταξὺ Θεολογίας καὶ Ἐπιστήμης, ἀκριβῶς γιατί ἡ Ἐπιστήμη ἀσχολεῖται μὲ τὸ τί εἶναι ὁ κόσμος, ἐνῶ ἡ Θεολογία μὲ τὸ ποιὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ κόσμου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος ἔχει δύο κέντρα λειτουργίας, γι' αὐτὸ ἡ λογικὴ ἀσχολεῖται μὲ τὸν κόσμον καὶ τὶς ἐπιστήμες, καὶ ὁ νοῦς μὲ τὴν γνώση τοῦ Θεοῦ.

Ἐπομένως, ὅταν ἓνας ὀρθόδοξος βρεθῆ σὲ περιβάλλον πού κατηγοροῦν τὴν μεταφυσικὴ, ὑπονοώντας τὸν Χριστιανισμό καὶ τὴν πίστη στὸ θεὸ τῆς μεταφυσικῆς, μπορεῖ κάλλιστα νὰ συμφωνήσῃ, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς δὲν πιστεύει στὸν θεὸ τῆς μεταφυσικῆς, γιατί εἶναι ἀντιμεταφυσικός.

2. Σχολαστικισμὸς καὶ Ψυχοθεραπεία

Σήμερα βλέπουμε τὴν κατάρρευση τῆς λογικοκρατίας, τῆς νοησιαρχίας, τοῦ ρατσιοναλισμοῦ, τοῦ ὀρθολογισμοῦ. Μέχρι πρὸ ὀλίγου πιστευόταν ὅτι κέντρο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι μόνο ἡ λογικὴ καὶ αὐτὴ καθορίζει τὰ πάντα. Μὲ βάση αὐτὴν τὴν ἄποψη καὶ θεωρία ἀναπτύχθηκε καὶ ὁ σχολαστικισμὸς πού βασάνιζε καὶ βασανίζει ἀκόμη τὴν Δύση.

Κατὰ τὸν Μεσαίωνα στὴν Δύση σχολαστικὸς λεγόταν ὁ πανεπιστημιακός, αὐτὸς πού μετὰ τὴν μέση ἐκπαίδευση προχωροῦσε στὴν ἀνωτέρα καὶ ἀνωτάτη ἐκπαίδευση. Καὶ ἀπὸ τὶς σχολές πού εἶχαν δημιουργηθῆ προῆλθε ὁ ὄρος σχολαστικισμὸς. Οἱ σχολαστικοὶ εἶχαν μιὰ συγκεκριμένη μεθοδολογία, τῆς ὁποίας κέντρο ἦταν ἡ λογικὴ καὶ ἐπεδίωκαν τὴν διερεύνηση τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ τοῦ Θεοῦ. Μὲ αὐτὸ τὸ πρίσμα δημιουργοῦσαν ἀποδείξεις γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ κλπ. Δὲν μπορούσαν νὰ διανοηθοῦν ὅτι στὴν πατερικὴ παράδοση ὑπάρχει διπλὴ μεθοδολογία, ἀφοῦ ἄλλη εἶναι ἡ μεθοδολογία γιὰ τὶς θύραθεν ἐπιστήμες, καὶ ἄλλη γιὰ τὴν γνώση τοῦ Θεοῦ.

Εἶναι γνωστὸν ἀπὸ διάφορες μελέτες ὅτι ὁ κλονισμὸς τῆς μεταφυσικῆς καὶ τὸ σύνθημα τοῦ

Ρουσσώ «ἐπάνοδος στὴν φύση», δηλαδὴ ἡ ἀπόρριψη κάθε τι πού θυμίζει μεταφυσικὴ, ὀδήγησε τοὺς φιλοσόφους στὸν καθορισμὸ ποιὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ ποιὸ εἶναι τὸ κέντρο τῆς ὑπάρξεώς του. Μέσα στὴν ἀναζήτηση αὐτὴν ἀναπτύχθηκε ἡ λογικοκρατία, ἡ αἰσθησιοκρατία, ἡ βουλησιοκρατία κλπ. Τέλος ἐμφανίσθηκε ὁ Νίτσε μὲ τὴν φλόγα τοῦ προφήτου καὶ δημιούργησε τὸν ὑπεράνθρωπο, ἀφοῦ ἀπὸ τὸν Θεὸ ἔφθασαν στὸν ἀνθρωποθεὸ, ὁ ὁποῖος ὑπεράνθρωπος εἶναι ὑπεράνω ὄλων καὶ γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει Θεός, ἀφοῦ ὁ Θεὸς ἀπέθανε. Ὁ ὑπεράνθρωπος αἱματοκύλισε ὀλόκληρο τὸν κόσμον καὶ ἔτσι φθάσαμε στὸν ὑπαρξισμὸ τοῦ Σάρτη, τοῦ ὁποῖου βασικὸ δόγμα εἶναι ὅτι οἱ ἄλλοι εἶναι οἱ κόλασή μας, ὅποτε χάνεται καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἀνθρωπισμὸς. Ἐπομένως, ὁ δυτικὸς ἀνθρωπισμὸς, πού σὰν ἔμβρυο ξεκίνησε ἀπὸ τὶς θεωρίες τοῦ Ρουσσώ, ἔφθασε στὸν ὑπεράνθρωπο τοῦ Νίτσε καὶ κατέληξε στὴν αὐτοκτονία τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρωπισμοῦ στὸν ὑπαρξισμὸ καὶ μηδενισμὸ τοῦ Σάρτη³.

Ὁ ρατσιοναλισμὸς, τὸν ὁποῖο βλέπουμε καθαρὰ στὸν δυτικὸν χῶρον, ἀκόμη καὶ στὴν ὀρθολογιστικὴ κατασκευή τῶν ναῶν δημιούργησε πολλὰ προβλήματα στὴν Δύση. Ὅπως ἔχει παρατηρηθῆ, ὁ γοτθικὸς ναὸς μὲ τὸ ὑψηλὸ του τόξο, ἐκφράζει τὴν ἀγωνία τοῦ δυτικοῦ ἀνθρώπου νὰ τρυπήσῃ τὰ σύννεφα, τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ συναντήσῃ τὸν Θεὸ. Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος πού στηρίχθηκε μόνο στὴν λογικὴ καὶ τὴν ἔθεσε ὡς κέντρο τῆς ζωῆς καὶ τῆς ὑπάρξεώς του, παγιδεύτηκε σὲ ἔντονα καὶ τραγικὰ ψυχολογικὰ προβλήματα καὶ ἔφθασε σὲ ψυχολογικὴ ἀμηχανία. Προσπαθοῦσε νὰ κατασκευάσῃ ἓναν ἐξωτερικὸν κόσμον, ἐπεδίωκε νὰ δημιουργήσῃ μιὰ τέλεια, ἰσορροπημένη καὶ ἀρμονικὴ εἰκόνα τοῦ ἐαυτοῦ του, ἀλλὰ κάποτε τὰ τραγικὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα ἔβγαιναν στὴν ἐπιφάνεια καὶ δημιουργοῦσαν τρομερὲς κρίσεις. Ὁ δυτικὸς ἄνθρωπος ἦταν πολὺ λογικός, ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ ψυχωσικός. Δὲν εἶναι καθόλου ἄσχετο αὐτὸ μὲ τὸν πουριτανισμό πού εἶναι ἀκόμη διάχυτος στὴν Δύση. Αὐτὸ φαίνεται καὶ στὴν μετάφραση πού ἔκαναν τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Τὸ «ἔσεσθε τέλειοι» τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι διαρκῆς ἐνεστῶς καὶ δείχνει συνεχῆ πορεία, ἔγινε νὰ εἴσαι τέλειος («to be perfect»). Ὁ προτεστάντης μάθαινε ὅτι εἶναι ἀναγεννημένος καὶ ταυτόχρονα ἔνωθε ὅτι εἶναι γεμάτος ἀπὸ πάθη,

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 13 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

καὶ δὲν ἤξερε τὸν τρόπο νὰ τὰ θεραπεύσῃ. Ἔτσι ἔφθανε σὲ τρομερὰ ἀδιέξοδα καὶ ψυχωσικὲς καταστάσεις ἢ μᾶλλον νευρασθένειες, ψυχασθένειες, σχιζοφρένειες καὶ διάφορες ἄλλες ἀκαταστασίες.

Μέσα στὴν ἀπόγνωση αὐτὴ ἐφευρέθηκε ἡ ψυχολογία καὶ ψυχανάλυση καὶ κατ' ἐπέκταση οἱ ψυχολογικὲς ἐρμηνείες καὶ οἱ ψυχοθεραπείες. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ψυχολογίας εἶναι μιὰ ὀρθόδοξη ἀναζήτηση στὸν αἰρετικὸ χῶρο τῆς Δύσεως. Εἶναι μιὰ φωνὴ ἀγωνίας καὶ ἀπελπισίας τοῦ ἀνθρώπου γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ ἐσωτερικὸ μπλοκάρισμα καὶ ψυχοπλάκωμα.

Στὴν Ὁρθοδοξία ὅμως δὲν ἀντιμετωπίσαμε οὔτε ἀντιμετωπίζουμε τέτοια προβλήματα. Βέβαια, ὑπῆρχαν καὶ ὑπάρχουν ὀρθόδοξοι στὸν τόπο μας ποὺ διακατέχονται καὶ ἀπὸ τοὺς προβληματισμοὺς τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τίς ἀναζητήσεις τῶν δυτικῶν στὴν οὐμανιστικὴ ψυχολογία καὶ ψυχοθεραπεία. Ὅμως, ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία στὴν ἀληθινὴ τῆς ἔκφραση δὲν ἀντιμετώπισε τέτοια προβλήματα, γιὰ δύο βασικοὺς λόγους.

Ὁ πρῶτος, γιατί, ὅπως λέγαμε προηγουμένως, θεωρεῖ ὅτι ὑπάρχουν δύο κέντρα λειτουργίας στὸν ἄνθρωπο, τὸ ἓνα εἶναι ὁ λόγος - λογικὴ καὶ τὸ ἄλλο εἶναι ὁ νοῦς. Εἶναι βασικὰ δυὸ παράλληλες ἐνέργειες τῆς ψυχῆς. Ἔτσι, δὲν ἐπέρχεται καμμιά σύγχυση μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο καὶ μάλιστα ἀγωνιζόμαστε νὰ θεραπεύσουμε τόσο τὸν νοῦ ὅσο καὶ τὸν λόγο.

Ὁ δεύτερος, γιατί ὑπάρχει μιὰ ὑγιῆς, σωστὴ καὶ ἰσορροπημένη ψυχοθεραπεία, μιὰ θεολογία, δηλαδή, ποὺ θεραπεύει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἰσορροπεῖ τὸν ἐσωτερικὸ κόσμο. Ἡ νηπτικὴ θεολογία ποὺ ἔχει ἡ Ἐκκλησία μας, ὁ λεγόμενος ἡσυχασμός, θεραπεύει τὸν πυρήνα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ὅλη ἐκκλησιαστικὴ ἀγωγή δὲν ἀποβλέπει στὴν τυποποίηση καὶ ἠθικοποίηση τοῦ ἀνθρώπου, γιατί αὐτὸ εἶναι φαρισαϊσμός καὶ ὑποκρισία, ἀλλὰ στὴν ἀναγέννησή του. Καί, φυσικά, μὲ τὴν νηπτικὴ παράδοση δὲν ἀποβλέπουμε στὴν θεραπεία μόνον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὴν θεραπεία ὅλου τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ψυχὴ καὶ σῶμα.

Ἄν διαβάσῃ κανεὶς κείμενα παλαιῶν ἀγίων πατέρων, τὴν φιλοκαλία, ἰδιαιτέρως δὲ ἂν διαβάσῃ προσεκτικὰ τίς τριάδες «ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων» ποὺ συνέγραψε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, στὸν διάλογο ποὺ εἶχε μὲ τὸν σχολαστικὸ Βαρλαάμ, διακρίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀσκεῖ μιὰ κατ' ἐξοχὴν τέλεια θεραπευτικὴ ἀγωγή, δὲν ἀρκεῖται σὲ μιὰ ψυχανάλυση, ἀλλὰ σὲ ψυχοσύνθεση τοῦ ἀνθρώπου. Ἦδη μὲ τὴν ζωὴ τῆς ἁμαρτίας ὅλος ὁ

ἐσωτερικὸς κόσμος εἶναι ἀναλυμμένος, διεσπασμένος, διακεχυμένος. Τώρα χρειάζεται ψυχοσύνθεση. Αὐτὸ γίνεται μὲ τὴν ἡσυχαστικὴ καὶ νηπτικὴ παράδοση, ὅπως διασώζεται σὲ ὅλη τὴν Ἁγία Γραφή, καὶ στὰ κείμενα τῶν ἀγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Γι' αὐτὸ ἰσχυρίζομαστε ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία δὲν εἶναι μιὰ ἰδεολογία, ποὺ ἔχει ὠραῖες ἰδέες, οὔτε μιὰ ὀρθοσκεία, ποὺ ἱκανοποιεῖ τὸ θρησκευτικὸ συναίσθημα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ εἶναι νοσοκομεῖο, θεραπευτήριον, κάτι σὰν τὴν ψυχιατρικὴ κλινικὴ, μὲ ἄλλο ὅμως περιεχόμενο καὶ ἄλλη ἀνθρωπολογία. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει καὶ λατρεία, ἀλλὰ αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ δοῦμε μέσα στὸν θεραπευτικὸ τῆς χαρακτῆρα. Ἐξασκεῖ καὶ κοινωνικὸ ἔργο, ἀλλὰ αὐτὸ γίνεται γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ψυχὴ καὶ σῶμα, καὶ μάλιστα ἐξασκεῖται ἀπὸ θεραπευμένους καὶ ὑγιεῖς ψυχικὰ ἀνθρώπους, γιὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικὴ. Κάθε νοσοκομεῖο ἔχει χειρουργεῖα καὶ γραφεῖα γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὴν κίνηση τῶν ἀσθενῶν. Ὅταν, ὅμως, ἓνα νοσοκομεῖο καταργῆσῃ τὰ χειρουργεῖα καὶ τὰ θεραπευτικὰ φάρμακα καὶ ἐξαντληθῇ μόνον στὰ Γραφεῖα, τότε δὲν εἶναι νοσοκομεῖο. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησία. Ὅλα, ἀκόμη καὶ τὰ Γραφεῖα, λειτουργοῦν γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσουν τὴν θεραπεία τοῦ ἀνθρώπου, διαφορετικὰ κάνουμε λόγο γιὰ ἐκκοσμίκευση.

Ἐπομένως, ὁ ὀρθόδοξος νέος εἶναι πολὺ μοντέρνος. Ἀπλούστατα γιατί μὲ τὴν παράδοση ποὺ διαθέτει ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ζήσῃ μιὰ ὠριμὴ καὶ ἰσορροπημένη ζωὴ, τὴν ὁποία ἀναζητᾷ ὁ δυτικὸς νέος, χωρὶς νὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ περάσῃ μέσα ἀπὸ τὴν ὀδύνη τοῦ ὀρθολαντισμοῦ, τοῦ ἠθικισμοῦ, τοῦ πουριτανισμοῦ τῆς Δύσεως. Δὲν εἶναι ἄσχετα ὅλα αὐτὰ μὲ τίς ἐπαναστάσεις τῶν νέων στὸν δυτικὸ χῶρο.

Οἱ ἀναζητήσεις τῶν ἀνθρώπων στὴν Δύση στὴν πραγματικότητα εἶναι ἀναζητήσεις τῆς αὐθεντικῆς ζωῆς, ποὺ ἔχει ἡ Ὁρθόδοξη καὶ τὴν βίωσαν οἱ πρόγονοι τῶν σημερινῶν Δυτικῶν, ποὺ ἦταν Ρωμαῖοι καὶ εἶχαν αὐτὴν τὴν παράδοση. Ἔτσι, ἡ ἀνάπτυξη τῆς ψυχολογίας καὶ τῆς ψυχοθεραπείας ὑποδεικνύει τὴν ἀξία τῆς ὀρθόδοξου ψυχοθεραπείας, ποὺ εἶναι ἡ νηπτικὴ καὶ ἡσυχαστικὴ παράδοση. Ἄντὶ νὰ πάμε στὸν ψυχίατρο, πηγαίνουμε στὸν πνευματικὸ, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν δύναμη τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ μᾶς θεραπεύει, τόσο τέλεια.

(Συνεχίζεται)

3. Βλ. Ἰουστίνου Πόποβιτς: Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ὁ Οἰκουμενισμός, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1974, σελ. 193 ἐξῆς.

Ἡ σημασία τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς*

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. Σεραφεῖμ Κυρκώτη

Ἐφημερίου Ἱ. Ναοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων Ἀττικῆς

Ἔτσι ὅταν ὁ χριστιανὸς εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸ γιὰ ὅ,τι κάνει, δίνει στὸν διπλανό του τὸ μήνυμα τῆς σημασίας ποὺ ἔχει ὁ Θεὸς στὴν ζωὴ μας. Αὐτὴ ἡ ἀγιογραφικὴ προοπτικὴ τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ποὺ ἀποβλέπει τόσο στὴν σωτηρία αὐτοῦ ποὺ τὴν ἐφαρμόζει στὴν ζωὴ του ὅσο καὶ στὴν σωτηρία τοῦ συνανθρώπου του, μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ ἄλλα βιβλικὰ κείμενα. Γιὰ νὰ περιοριστοῦμε μόνο στὸν ἀπόστολο Παῦλο, αὐτὸ συμβαίνει, ὅταν γιὰ παράδειγμα μᾶς καλεῖ ν' ἀποφεύγουμε κάτι ποὺ εἶναι δυνατὸ νὰ βλάψει τὸν ἀδελφὸ μας στὸ ἔργο τῆς σωτηρίας του («μὴ ἐνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, πάντα μὲν καθαρὰ, ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι», Ρωμ. 14,20) ἢ ὅταν παρατηρεῖ ὅτι πρέπει νὰ στηριζόμαστε ἀπαραίτητα στὸν Θεὸ καὶ ὄχι μόνο στίς δικές μας δυνάμεις («ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ», Β' Κορινθ. 1,9 καὶ «διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι», Πράξεις 15,11) ἢ ὅταν καλεῖ τοὺς χριστιανούς νὰ γίνουν μάρτυρες τῆς ἀλήθειας καὶ τῆς δικαιοσύνης («καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάροις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγγχετε», Ἐφεσ. 5,11) ἢ ἀκόμη ὅταν τονίζει ὅτι αὐτὸ ποὺ μαρτυρεῖ τὴν χριστιανικότητα τοῦ πιστοῦ εἶναι τὰ ἔργα του («Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι», Πρὸς Τίτον 1,16).

Μετὰ τὴν ἀναφορὰ μας στὴν προτροπὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ γιὰ ὅ,τι κάνουμε, μποροῦμε νὰ καταλάβουμε καὶ νὰ ἐκτιμήσουμε περισσότερο τὴν σημασία τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς, ὅταν θυμηθοῦμε τὴν συγκίνηση ποὺ αἰσθανόμαστε ὅταν βλέπουμε ἓνα μεγάλο ἀθλητῆ, μετὰ ἀπὸ μιὰ δύσκολη προσπάθεια ἢ τὴν ἐπιτυχία ἐνὸς ρεκὸρ, νὰ κάνει τὸν σταυρὸ του εὐχαριστώντας τὸν Θεὸ. Κι ὅμως, ἀκόμη καὶ σήμερα, ὑπάρχουν πολλοὶ χριστιανοὶ ποὺ ντρέπονται ἢ δὲν αἰσθάνονται ἄνετα νὰ κάνουν τὸν σταυρὸ τους καὶ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν Θεὸ ὅταν, γιὰ παράδειγμα, τρῶνε σ' ἓνα ἐστιατόριο. Μερικοί, ἴσως νὰ μὴ τὸ κάνουν γιατί δὲν τὸ ἔχουν σκεφθεῖ ἢ ἀντιληφθεῖ ὅτι εἶναι σωστὸ καὶ ὠφέλιμο. Μποροῦμε ὅμως νὰ κάνουμε μέσα στὴν ζωὴ μας μεγάλα καὶ σημαντικὰ πράγματα γιὰ τὴν χριστιανικὴ μας ζωὴ ὅταν δὲν μποροῦμε νὰ κάνουμε αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται διήθη μικρὰ καὶ ἀσήμαντα; Νὰ εὐχαριστοῦμε δηλαδὴ τὸν Θεὸ γιὰ ὅ,τι ἔχουμε.

Μὲ τὴν εὐχαριστιακὴ προσευχὴ ὁ χριστιανὸς δίνει συγκεκριμένο νόημα στὴ ζωὴ του, ἀπολαμβάνοντας τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, χωρὶς νὰ ὀδηγεῖται σὲ σύγχυση, ποὺ ἐκφράζεται ὡς ὑποδούλωση σ' αὐτὰ. Γι' αὐτὸ, γιὰ τὸ κάθε τί ποὺ λέει ἢ κάνει, τὸ χρησιμοποιεῖ ὡς μέσον ποὺ θὰ τὸν κατευθύνει στὴν κοινωνία του μὲ τὸν Θεὸ. Αὐτὸ εἶναι πολὺ σημαντικό, γιατί ἔτσι προλαμβάνει τὸν κίνδυνο νὰ ἐμπιστευθεῖ ἀπόλυτα τὸν ἄνθρωπο, μὲ ἄμεση συνέπεια ν' ἀπογοητευθεῖ καὶ νὰ πληγωθεῖ. Αὐτὸ ποὺ θέλω νὰ πῶ, δὲν εἶναι ὅτι εἶναι κακὸ ὁ χριστιανὸς νὰ ἐμπιστεύεται τὸν συνάνθρωπό του. Κάθε χριστιανὸς ἔχει καθῆκον ν' ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἐμπιστεύεται τὸν συνάνθρωπό του. Ταυτόχρονα ὅμως πρέπει νὰ ἔχει ὑπόψη του τὴν σχετικὴ φύση τοῦ συνανθρώπου του, ἔτσι ὥστε νὰ εἶναι προετοιμασμένος νὰ δεχθεῖ καὶ τὴν ἀποτυχία του, ἔχοντας καὶ τὴν δύναμη νὰ τὸν συγχωρεῖ. Ἄν δὲν συμβαίνει αὐτό, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἡ ἀπογοήτευση καὶ ὁ χωρισμὸς τῶν ἀνθρώπων. Ἔτσι ὁ ἄνθρωπος περιορίζει τὰ προβλήματα στὴν ζωὴ του, ὅταν εἶναι ἔτοιμος νὰ στηριχθεῖ ἀπόλυτα στὸν Θεὸ. Ἡ συνέπειά μας στὴν εὐχαριστιακὴ προσευχὴ, μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς προτροπῆς τοῦ ἀποστόλου Παύλου (ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε εὐχαριστοῦντες τὸν Θεὸν) μᾶς ὑπενθυμίζει τὸν προσανατολισμὸ ποὺ πρέπει νὰ ἔχουμε στὴν ζωὴ μας. Κάνοντας ἀναφορὰ στὸν Θεὸ αὐξάνουμε τὴν γνώση μας καὶ τὴν ἀγάπη μας γιὰ νὰ μετατρέψουμε τὸν κόσμον τῆς πώσεως σὲ Ἐκκλησία, σὲ κῆπο τῆς Ἐδέμ. Αὐτὴ εἶναι βασικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας μας ποὺ μᾶς ἀφορᾷ ὅλους, διότι «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ» (Α' Ἰωάν. 4,16) καὶ «αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν» (Α' Ἰωάν. 5,3). Κι ἀφοῦ ὁ κάθε ἄνθρωπος ἔχει δημιουργηθεῖ ἀπὸ τὸν Τριαδικὸ Θεὸ «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» καὶ ἀφοῦ ὁ Χριστὸς εἶναι «τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον» (Ἰωάν. 1,9), τότε «ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν, ὁ γὰρ μὴ ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸν ὃν ἑώρακε, τὸν Θεὸν ὃν οὐκ ἑώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν;» (Α' Ἰωάν. 4,20). Φυσικὰ πηγὴ τῆς εὐχαριστιακῆς προσευχῆς εἶναι τὸ μυστήριον τῆς Θεῆς Εὐχαριστίας ποὺ ἡ ἀφετηρία του ξεκινᾷ ἀπὸ τὸ γεγονός τῆς Σταυρικῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ στὸ Γολγοθᾶ ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου γιὰ τὴν σωτηρία μας. Ἔτσι «ὁ ἔχων τὸν Υἱὸν ἔχει τὴν ζωὴν, ὁ μὴ ἔχων τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει» (Α' Ἰωάν. 5,12).

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 20 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ*

Τού πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ἱεροκήρυκος

3. Ἡ Ὁρθόδοξη ἀντίδραση. Ἅγιον Ὅρος

Καὶ γεννᾶται ἐδῶ τὸ ἐρώτημα, ἐρώτημα ποῦ ἀνοίγει τὸ δρόμο σὲ κάποια αὐτογνωσία. Σ' αὐτὴν τὴν εἰσβολὴ τοῦ νεοβαρβαρισμοῦ καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς ἠθικῶν καταστάσεων, ποῦ συνάντησε τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ ὅταν πρωτοεμφανίσθηκε στὸν κόσμο, δὲν ἐκδηλώθηκε ἀντίδραση, δὲν λειτούργησε ἡ Ὁρθόδοξη συνείδηση;

Φυσικὰ δὲν ἔλειψαν οἱ ἀντιδράσεις σ' αὐτὴν τὴν ἀναπάντεχη ἐπίθεση ἀπὸ τὴν «πολιτισμένη» Δύση τοῦ νέου πνεύματος τοῦ καταναλωτισμοῦ καὶ τοῦ χυδαίου ὕλισμοῦ. Ἀντιδράσεις ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι πάντα αὐτὲς ποῦ ἔπρεπε. Ἀντιδράσεις ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς ὀργανώσεις, ποῦ εὐαγγελίζονταν μὲ ζῆλο τὴ νέα χριστιανικὴ Ἑλλάδα, ὄχι ὅμως ὅπως ἀπαιτοῦσαν οἱ κρίσιμες περιστάσεις, ἀφοῦ ἐκεῖνες τὶς δεκαετίες ἀντιμετώπιζαν σοβαρὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα καὶ εἶχαν πάρει μᾶλλον τὸ δρόμο τῆς αὐτοδιάλυσης.

Ἡ πιὸ σοβαρὴ ἴσως καὶ ρωμαλέα ἀντίδραση στὴν ὕβρη τοῦ εὐδαιμονισμοῦ ἦταν ἐκεῖνη ποῦ σημειώθηκε στὸ χῶρο τοῦ Μοναχισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀνεκαθεν ὁ ὀργανωμένος καὶ μὴ Μοναχισμὸς ἀποτελοῦσε τὴν ἔκφραση τῆς βαθειᾶς ἀντίδρασης στὸ βολεμένο καὶ πλαδαρὸ Χριστιανισμὸ. Μὲ αὐτὴν τὴν ἔννοια δὲν θάμαστε ἐκτὸς πραγματικότητος, ἐὰν ἐρμηνεύσουμε ὅ,τι συνέβη μὲ τὸ Μοναχισμὸ μέσα στὸν κυκλῶνα τῶν ἐπαναστατικῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀνακατατάξεων τῆς ἐποχῆς μας. Συγκεκριμένα στὴ δεκαετία τοῦ '60 ὁ ἐπισκέπτης τῶν παλαίφατων Μονῶν τοῦ Ἁγ. Ὁρους κυριευόταν ἀπὸ θλίψη καὶ μελαγχολία. Τεράστια μισοερειπωμένα οἰκοδομικὰ συγκροτήματα, σεβάσμα βυζαντινὰ κτίσματα, κατοικοῦνταν ἀπὸ ἐλάχιστους γέροντες καὶ ἀγράμματους μοναχοὺς. Ἡ ψυχρὴ δὲ λογικὴ τοῦ κοσμικοῦ ἀνθρώπου ἀμέσως, αὐθόρμητα κατέληγε στὸ «αὐτόνοητο» συμπέρασμα: Σὲ λίγα χρόνια τὸ Ἁγ. Ὁρος θὰ μεταβληθῆ σ' ἓνα ἀπέραντο Βυζαντινὸ Μουσεῖο μὲ ἀνεκτίμητους καλλιτεχνικοὺς θησαυροὺς.

Καὶ ὅμως σὲ λίγο καιρὸ ἡ λογικὴ στὸ θέμα αὐτὸ κατατροπώθηκε τελείως. Δὲν πέρασαν μερικὰ χρόνια καὶ ἡ Ἀθωνικὴ πολιτεία ἀνακαινίσθηκε πλήρως. Μέσα ἀπὸ ἓνα κόσμο, ὅπου νέοι καλλιτέχνες σὰν τοὺς

Μπήτλς, ποῦ ἔξαλλοι ἀπὸ τὶς ἐπιτυχίες των τραγουδοῦσαν ἀσεβέστατα, ὅτι εἶναι ἀνώτεροι τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ συγκεντρῶνουν περισσότερους πιστοὺς ἀπ' ὅ,τι Ἐκεῖνος στοὺς ναοὺς του, ἀπὸ ἓνα τέτοιο κόσμο βγήκαν νέοι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι σκαρφάλωσαν στοὺς «ἀπορρώγες» βράχους τοῦ Ἁθω γιὰ νὰ ψάλλουν μέρα - νύχτα, «ἐκ βαθέων», τὸ Θεὸ τοῦ παντός.

Μέσα ἀπὸ ἓνα κόσμο, ὅπου τὰ συνθήματα γιὰ ἐλευθερες, πάσης φύσεως, ἐρωτικὲς σχέσεις ἄρχισαν νὰ ὑλοποιοῦνται σὲ πράξεις, νέοι, ἐπιτυχημένοι στὴ ζωὴ, ὄχι ἐρείπια καὶ ναυάγια τοῦ βίου, ἐπιστήμονες, μὲ πτυχία, μὲ διδακτορικὰ διπλώματα, εὐχαρίστως ἐγκατέλειπαν τὸν κόσμο καὶ τὰ τοῦ κόσμου, σταυρώνονταν γιὰ τὸν κόσμο γιὰ νὰ ἀφοσιωθοῦν στὸ θεῖο ἔρωτά τους. Ἔτσι σήμερα τὸ Ἁγ. Ὁρος, ποῦ κινδύνευε νὰ μείνει νεκρὴ πολιτεία, εἶναι γεμάτο ἀπὸ τοὺς νέους πολιστὲς του, ποῦ σφύζουν ἀπὸ σωματικὴ καὶ πνευματικὴ ὑγεία καὶ ποῦ ζωντανεύουν στὶς ἡμέρες μας τὴν ιδανικώτερη ἔκφραση τῆς χριστιανικῆς φιλοσοφίας γιὰ τὴ ζωὴ.

4. Φωνὲς ἀγωνίας

Ἄλλὰ ἐὰν λίγο παλαιότερα ἢ ἄμυνα στὸ ἐλευθεριάζον πνεῦμα, ποῦ εἰσεχώρησε στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία, ἦταν ἰσχνὴ καὶ ἀναμικτὴ, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνη τῶν νέων μοναχῶν τοῦ Ἁθω, σήμερα εἶναι πιὸ δυναμικὴ καὶ πιὸ ἔντονη. Σήμερα, ποῦ τὰ ἀποτελέσματα, οἱ καρποὶ τῶν νέων ἰδεῶν εἶναι πιὸ ὄρατοί, καὶ ἡ κατάπτωση τοῦ κύρους τῶν ἀξιῶν προκαλεῖ ἀγωνία καὶ δέος. Σήμερα ποῦ τὴν εὐφορία ἀπὸ τὴ στήριξη τῶν ἐλπίδων μας στὴν ἐνωμένη Εὐρώπη διαδέχθηκε ἡ ἀπαγοήτευση καὶ ἡ θλίψη. Σήμερα ποῦ τὸ «θάνατο» τοῦ Θεοῦ ἀκολούθησε ἡ «ἀνάσταση» τοῦ σατανᾶ καὶ ποῦ νέοι ἄνθρωποι μὲ ψυχὴ διαλυμένη ἀπὸ τὴ βία τοῦ ἀπάνθρωπου ὕλισμοῦ καταφεύγουν στό... ἔλεος τῶν ναρκωτικῶν γιὰ λίγη πρόσκαιρη γαλήνη μὲ ἀντίτιμο τὴν ἴδια τὴ ζωὴ τους.

Ἔτσι πληθαίνουν σήμερα οἱ φωνὲς τῆς ἀγωνίας, καθὼς γίνεται ἀναφορὰ στοὺς σημαντικώτερους τομείς τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους μας. *«Εἶναι τραγικὸ, γράφει λόγιος Ἱεράρχης, ἀλλὰ ἀληθινὸ: πάνω στὸ ζενιθ τῆς οἰκονομικῆς καὶ τεχνολογικῆς ἀποθέωσής του ὁ ἄνθρωπος σπρώχνεται πρὸς τὸ ναδιρ τῆς ἠθικῆς του ἀπανθρωπίας καὶ αἰσθηματικῆς του σκληρότητος. Ὁ νοῦς θριαμβεύει καὶ ἡ καρδιὰ λιμοκτονεῖ.*

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 15 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

Οί κυβερνήσεις τής Ευρωπαϊκής Ένώσεως μπροστά στο πρόβλημα τών αιρέσεων και τής παραθρησκείας

3. Όμόσπονδες Χώρες*

Του π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φιλολ.

Άπειλή για τὰ παιδιά.

Οί αιρέσεις τής νεότητας, σὲ ὅλες τὶς μορφές τους ἐξελισσονται σὲ ἀπειλή για τὴ νεότητα καὶ τὰ παιδιά. Στὶς ἐπικίνδυνες ὁμάδες ἀνήκουν καὶ ἐκείνες ποὺ κινούνται στὸ χῶρο τοῦ ἀποκρυφισμοῦ. Κατὰ τὴν κυρία Hartmann (CDU): «Πρέπει νὰ στρέψουμε τὴν προσοχή μας στὸν ἀποκρυφισμὸ. Τὸ συμπέρασμα μᾶς ἔρευνας τοῦ Θρησκευολογικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἐλευθεροῦ Πανεπιστήμιου τοῦ Βερολίνου ἀπέδειξε ὅτι οἱ ἀποκρυφιστικὲς συνεδριάσεις ἔχουν πολυδιαδοθεῖ μεταξὺ τῶν νέων τοῦ Βερολίνου.

»Τὸ 28% τῶν ἐρωτηθέντων μαθητριῶν καὶ μαθητῶν ἀσχολοῦνται μὲ τὸ πνευματικὸ τραπέζακι, μὲ τὴν κίνηση τοῦ ποτηριοῦ καὶ μὲ τὸ ἐγκρεμές... 75% τῶν μαθητῶν ποὺ συμμετέχουν εἶναι κορίτσια... ἔκπληξη προξενεῖ τὸ ὑψηλὸ ποσοστὸ μαθητριῶν καὶ μαθητῶν ποὺ ἀσχοῦνται ἐνεργῶς (ἀποκρυφιστικὲς πρακτικὲς). Γιὰ νὰ πάρουμε μέτρα ἐναντίον τῶν μεθοδεύσεων τῶν αιρέσεων καὶ τοῦ αὐξανόμενου ἐνδιαφέροντος για τὸν ἀποκρυφισμὸ πρέπει νὰ ἀσχοληθοῦμε συστηματικὰ μ' αὐτὸ τὸ θέμα».

Ἄπαντώντας ὁ Senator Krüger ἀναφέρθηκε στὴ σαηεντόλοτς καὶ ὑπογράμμισε ὅτι «ἡ ἀρμόδια Διεύθυνση για τὰ Σχολεῖα, τὴν Ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευση καὶ τὸν Ἀθλητισμὸ, ἀνταποκρινόμενη στὴν παρακίνηση τῆς Διοικήσεως, ἀπέστειλε εἰδικὴ Ἐγκύκλιο για τὶς θρησκείες τῆς νεότητας, μὲ σκοπὸ νὰ ἐμποδίσει τὴν προπαγάνδα αὐτῶν τῶν κινήσεων στὰ σχολεῖα».

Σύμφωνα μὲ πληροφορίες, διάφορες νέες θρησκευτικὲς κινήσεις, ἰδιαίτερα ὁ Ἑσβατικὸς Διαλογισμὸς, κατάφεραν νὰ ὀργανώσουν προπαγανδιστικὲς ἐκδηλώσεις σὲ σχολικὲς αἴθουσες: «Ἐπιθέτουμε πὺς πρόκειται για τὸ ὅτι οἱ δάσκαλοι στὸ Ἀνατολικὸ Βερολίνου δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ξεχωρίσουν τὶς παγκόσμιες θρησκείες ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς αὐτὲς κινήσεις καὶ γι' αὐτὸ τοὺς ἀνοίγουν τὶς πύλες τῶν σχολείων». «Αὐτὴ εἶναι μίᾳ ἄκρως μοιραία κατάσταση καὶ κατὰ τὴν ἀντίληψή μου πρέπει νὰ σκεφθοῦμε πὺς μπορεῖ κανεὶς νὰ προχωρήσει σὲ μίᾳ ἀνάλογο μετεκπαίδευση αὐτοῦ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

»Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ σχεδιάζεται ἡ πληροφόρηση πολλαπλασιαστῶν πάνω σ' αὐτὰ τὰ θέματα, ὅπως δασκάλων, παιδαγωγῶν, κοινωνικῶν λειτουργῶν, στὰ

πλαῖσια τῶν προσφορῶν ἐπιμορφώσεως ἀπὸ τὴν ἀρμόδια για τὴ Νεότητα καὶ τὴν Οἰκογένεια Διεύθυνση τῶν Ὑπουργείων, ὥστε κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ συναίσθηση τοῦ προβλήματος».

Ὁ βουλευτὴς Schuster (SPD), ἀναφερόμενος στὴν ἀπόφαση τῆς Συνόδου τῶν Ὑπουργῶν Πολιτισμοῦ κατὰ τὸ 1979, ποὺ ἀφορᾷ τὴν ἐνημέρωση τῶν παιδιῶν στὰ σχολεῖα, εἶπε ὅτι «ἀπαιτεῖται βοήθεια ἀναφερόμενη στὸ περιεχόμενον πληροφόρηση τῶν δασκάλων καὶ ὑλικὸ ἐπεξεργασίας για τοὺς μαθητές. Ἀκόμη ἀπαιτεῖται ἐπιμόρφωση τῶν δασκάλων. Τὸ θέμα πρέπει ἐπίσης μὲ σαφήνεια νὰ ἐνταχθεῖ σὲ μαθήματα καὶ σὲ πλαῖσια προγράμματος, ὥστε πράγματι νὰ ἀναλυθεῖ στὸ σχολεῖο. Ἰδιαίτερο ρόλο διαδραματίζει ἐδῶ ἡ πολιτικὴ ἀγωγή στὸ μάθημα τῆς κοινωνιολογίας».

β) Ἡ χώρα τῆς Βάδης - Βυρτεμβέργης.

Ἡ Ὁμόσπονδη Κυβέρνηση τῆς Στουτγάρδης ἔδειξε ἔμπροσθεν ἐνδιαφέρον για τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων, ποὺ δημιουργεῖ ἡ παρουσία καὶ ἡ δραστηριότητα τῶν ὀνομαζομένων αιρέσεων τῆς νεότητας στὴν περιοχή τῆς Βάδης - Βυρτεμβέργης.

Ἡ Κυβέρνηση τῆς Στουτγάρδης μὲ ἀπόφαση ποὺ λήφθηκε στὶς 22 Ἰουλίου 1987 ἴδρυσε στὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἀθλητισμοῦ μίᾳ ὑπηρεσία για τὴν παρακολούθηση τῶν δραστηριοτήτων τῶν αιρέσεων τῆς νεότητας. Τὴν εὐθύνη ἀνέθεσε σὲ εἰδικὸ συνεργάτη, τὸν κ. Hartmut Hauser. Στὸ μεταξὺ τὸ πεδίο ἐπεξετάθη καὶ στὸ σκηρικὸ τῆς «Νέας Ἐποχῆς», στὸν ἐσωτερισμό, στὸν ἀποκρυφισμὸ, στὸν πνευματισμὸ καὶ στὸ νεοσατανισμό.

Οἱ τομεῖς δραστηριότητος τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς εἶναι: Ἡ ἔρευνα τοῦ ὅλου σκηρικοῦ, ἡ παροχὴ συμβουλῶν σὲ περίπτωσι προβλημάτων, ἡ πληροφόρηση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ συλλογὴ καὶ ἀξιολόγηση τοῦ ὑλικοῦ, ἡ ὑπηρεσία πρέπει νὰ παρατηρεῖ καὶ τὶς ὁμάδες ποὺ ἐμφανίζονται για πρώτη φορὰ καὶ νὰ ἐκτιμᾷ, κατὰ πόσο πρόκειται ὄντως για κάτι νέο ἢ για κάποιον προσωπεῖο μᾶς γνωστῆς ὁμάδας. Ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ κατάρτισε μεγάλη συλλογὴ ὑλικοῦ για τὴν ἐνημέρωση τῆς Κυβερνήσεως, τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν, τῆς ἀστυνομίας, τῶν δικαστηρίων καὶ για ἐπιστημονικοὺς σκοποὺς. Ἡ ὑπηρεσία αὐτὴ τίθεται στὴ διάθεση τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν μέσων μαζικῆς ἐνημερώσεως για ἐνημερωτικὲς ἐκδηλώσεις.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 389 τοῦ ὑπ' ἀρ. 18/1994 τεύχους.

Η ΠΟΙΗΣΗ ΠΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΙ

(Μικρὸ ποιητικὸ μάθημα, περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐνορίας.
Ἐναφορῆς καὶ ἐπισημάνσεις στὴν ποίηση τοῦ Π. Β. Πάσχου)*

Τοῦ κ. Κ. Ν. Καλλιανού, πρεσβυτέρου

3. Ἐκεῖνοι οἱ καλοὶ ποιμένες...

«Ἐδῶ κοντὰ στοὺς κήπους μὲ τὰ ζαρζαβατικὰ
δίπλ' ἀπὸ τὸ παλιὸ πηγάδι...
Εἶναι τὸ σπίτι ὅπου ἔζησε ὁ παπα-Μάρκος*
ὀλιγογράμματος, ἀλλὰ θερμὸς στὴν πίστη του
καὶ ἅγιος...»

(Λ. 15).

Ὁ λόγος ἐδῶ γιὰ τὸν πνευματικὸ ὁδηγὸ τῆς Ἐνο-
ριακῆς Κοινότητος, τὸν παπᾶ, στὴ ζωὴ τῆς ὁποίας
«ἔχει πρωταρχικὴ σημασία, ὡς πνευματικὸς πα-
τέρας» (π. Γ. Μεταλληνός). Κι ὁ ποιμένας αὐτὸς
δὲν πρέπει νὰ μοιάζει ἢ νὰ φαίνεται, ἀλλὰ νὰ εἴ-
ναι

«... γλυκὸς σὰν νέος ἄγγελος
ἢ σὰν προφήτης μὲ τὴν κοφτερὴ ρομφαία τοῦ
λόγου»

(Λ. 15).

Ὅπως ἐπίσης νὰ εἶν' αὐτὸς, πού καρτερεῖ,
«νὰ ρθεῖ ὁ ἄγγελος καὶ ὁ θάνατος ὁ Κυριακάτι-
κος
καὶ νὰ τὸν πάρουν, ἔτσι στὰ χρυσᾶ του ἄμφια
ντυμένο»
(Α.Υ. 33).

Κι ἀκόμη, εἶν' «ὁ Γέροντας» (Α.Υ. 36) πού γνωρί-
ζει τὸ χῶρο τῆς Ἐνορίας του καὶ τοὺς ἀνθρώπους
πού τὴν ἀποτελοῦν ὅπως ἐπίσης καὶ αὐτοὶ τὸν γνωρί-
ζουν, ὡς πατέρα τους καὶ πνευματικὸ τους σύμβουλο.
Γιατὶ ἔχει συνειδητοποιήσει πὼς «ὁ παράδεισος καὶ ἡ
κόλασις, ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος, ἡ σωτηρία καὶ ἡ ἀπώ-
λεια τῶν ψυχῶν εἰς χεῖρας του στέκεται» (Ἁγ. Νικό-
δημος ὁ Ἁγιορείτης). Πρᾶγμα, πού τὸν κάνει νὰ εἴ-
ναι ἄγρυπνος καὶ προσεκτικὸς ἔτσι ὥστε,

«νὰ μὴ χαθοῦν χίλιες ψυχὲς πού κρέμονται
στὸ ἅγιο πετραχίλι του...»

(Λ. 15)

ἐπειδὴ ὅλοι αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὸ λαὸ τῆς Χάριτος τοῦ
Θεοῦ (Μητροπολίτης Πέργης Εὐάγγελος), πού στηρί-
ζει τὸν παπᾶ, μὰ καὶ αὐτὸς σὲ

«καλοὺς καιροὺς καὶ σὲ ὧρες
δύσκολες...»

(Λ. 15)

τοὺς παραστέκει,

«δίχως νὰ σκύψει, νὰ λυγίσει ἢ νὰ ντροπιάσει

τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸ τίμιο ράσο του»

(Λ. 16).

Ἔτσι λοιπόν, ὁ ποιμένας αὐτὸς μὲ τὴν πολιτεία
καὶ τὴν ἐν γένει μαρτυρία του ἀνάμεσα στοὺς πι-
στούς, φαίνεται ὡσὰν νὰ καλύπτει ὅλη τὴν Ἐκκλησία
—θριαμβεύουσα καὶ στρατευομένη— μικρογραφία
τῆς ὁποίας εἶναι καὶ παραμένει ἡ Ἐνορία.

Κι αὐτὴ τὴν παρουσία τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ τὴ
δεῖ κανεὶς σὲ ὅλο τὸ φάσμα τῆς λειτουργικῆς ζωῆς
καὶ παράδοσης, ὅπως λ.χ. στὸ Τρισάγιο γιὰ τοὺς κε-
κοιμημένους, ὅπου οἱ ζωντανοὶ (τῆς στρατευομένης
Ἐκκλησίας) διαβάζουν γιὰ τοὺς κεκοιμημένους (τῆς
θριαμβεύουσας)

«..... τὸ Σάββατο

(κι ἐκεῖνοι, δηλ. οἱ νεκροὶ) ἀνασηκώνονται ν' ἀκού-
σουν τὸ μνημόσυνο,

κι ἀναρριγοῦν ἀπὸ χαρὰ, καθὼς στὰ φαγωμένα
αὐτιά τους φτάνουν ἤχοι ἀπὸ εὐχὲς καὶ ἀπὸ
Τροπάρια,
ὅπου μπερδεύεται γλυκὰ καὶ τὸ δικό τους ὄνο-
μα».

(Ε.Φ. 49),

πού σημαίνει, ὅτι ἡ ἐνοριακὴ ζωὴ ξεπερνáει τὸ χρόνο
τὸν ἀνθρώπινο καὶ συμβατικὸ, γιατί κινεῖται καὶ λει-
τουργεῖ στὴν αἰωνιότητα, στὴν εὐλογημένη καὶ ὑπέρ-
χρονη Βασιλεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

4. Οἱ Ἐνορίτες: Αὐτὸς ὁ λαὸς τῆς Χάριτος τοῦ Κυ- ρίου

Ἡ ἔνταξη τοῦ πιστοῦ στὸ χῶρο τῆς Ἐνορίας γίνε-
ται μὲ τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, μέσω τοῦ ὁ-
ποίου ὁ νεοφώτιστος, «καταυγαζόμενος τῷ φωτὶ τῆς
θεότητος», γίνεται «τέκνον τῆς Βασιλείας» τοῦ Θεοῦ.
Ἦ, πιδ ἄπλᾶ, ὅπως τὸ διατυπώνει μὲ τὴν προσωπικὴ
του ἐμπειρία ὁ ποιητῆς,

«Ὅταν ὁ παπα-Μάρκος, νήπιον ἀκόμη, μ' ἔβα-
λε ὀλόκληρον μέσα στὴν Κολυμβήθρα τοῦ ἁγ-
Πρόδρομου μὲ τὴν τριπλὴ κατάδυση στ' ὄνομα
τῆς ἁγίας Τριάδος, ἥλιος ἔγινε κ' ἔπλεε μὲς
στὸ φῶς Σου»

(Ε.Φ. 73).

Ὅμως, τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος ἂν δίδει
στὸν πιστὸ τὴν πιστοποίηση, ὅτι εἰσέρχεται, ὡς ἐ-
πώνυμο μέλος, στὴν πνευματικὴ οἰκογένεια τῆς Ἐ-
νορίας, τὸ Μυστήριον τῆς Μετανοίας τοῦ χαρίζει τὴν
δυνατότητα νὰ ἔρχεται «εἰς ἑαυτὸν» (βλ. Λκ. 15,17),

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 22 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

ὅταν σὲ πολλὲς περιστάσεις τοῦ βίου βρεθεῖ μετέωρος, κι ἐκτὸς τῆς αὐλῆς καὶ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ὕστερ' ἀπὸ κάποιαν ἄστοχη κίνηση ἀνταρσίας καὶ προβολῆς τοῦ ἰδίου θελήματος, ἀπέναντι στὴ συλλογικὴ ζωὴ τῆς πνευματικῆς του οἰκογένειας, τῆς Ἑνορίας. Τότε ἡ καταφυγὴ στὸν πνευματικὸ πατέρα, τὸν Γέροντα καὶ ἡ συνειδητοποίηση τῆς ἀσθενείας του κι ἡ ἀναζήτηση τῆς θεραπείας καὶ τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς μὲ τὴν κατάθεση τῶν ὄσων ἁμαρτιῶν του — «Πάτερ ἡμαρτον» (Λκ. 15,18) — ὅλη αὐτὴ ἡ προσπάθεια καὶ ἡ διαδικασία μοιάζει, ὡσὰν νέο Βάπτισμα. Αὐτὸ ἄλλωστε μαρτυροῦν κι οἱ παρακάτω στίχοι

«... Ὁ καλόγερος μὲ τὸ λευκὸ ποτάμι
στὰ γένια του, μ' εἶχε ἀλαφρώσει ἀπ' τὸ φορτίο
φιλαμαρτήμονος ἐφηβικῆς ψυχῆς, ὡσὰν
νὰ μ' εἶχε πλύνει στὸ ποτάμι ποῦ ἀντηχοῦσε
καὶ σειότανε ὁ τόπος ἀπὸ τὴ βοή, πιδ κάτω...»

(A.Y. 20).

Παράλληλα, μὲ τὴν ἐξομολόγηση, ἔχουμε καὶ τὸν φωτισμὸ τοῦ μέσα κόσμου τῆς ψυχῆς μ' ἐκεῖνο τὸ ἴλαρὸ φῶς καὶ θεῖο, ποῦ εἰσερχόμενο στὸ

«σπήλαιο τῶν κτηνῶν καὶ τῶν θηρίων (τῆς ψυχῆς)

.....
λειώνει τὴν πάχνη καὶ ζεσταίνει»

(A.Y. 26)

ὀλόκληρο τὸ εἶναι.

Μ' αὐτές, λοιπόν, τὶς προϋποθέσεις εἶναι δυνατὴ ἡ παρουσία κάποιου μέλους-πιστοῦ στὴν ἐνοριακὴ ζωὴ. Πού, ἐκτὸς τῶν ἄλλων τὴν ἐπισφραγίζει καὶ τὸ Μυστήριό τῆς Θ. Κοινωνίας τῆς, δι' ἐνὸς κ' ἐξ ἐνὸς ποτηρίου, βρώσεως καὶ πόσεως τοῦ Σώματος καὶ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ἐπίσης θὰ πρέπει νὰ ποῦμε πὼς μὲ τὴ Θ. Μετάληψη ὁ πιστὸς γίνεται καὶ ἀποδέκτης τῆς Τριαδικῆς Θεότητος, καθὼς μὲ θεολογικὴ ἀκριβεία διασαφηνίζει ὁ ποιητής:

«Στὸ Θεῖο Δεῖπνο, ποῦ κι ἀνάξιο μὲ κάλεσες
ἔλα, Τριάδα Παναγία, καὶ κυριεψέ με ὀλάκερο:
νὰ πάρει ὁ πατέρας ὅλη τὴν καρδιά γιὰ πάντα
ὁ Γιὸς νὰ κάνει κατοικία του τὸ σῶμα.
καὶ τὸ Πανάγιο Πνεῦμα
νὰ τυλίξει μὲ τὸ φῶς του τὴν ψυχὴ μου»

(A.Y. 51).

Κάτω ἀπ' αὐτές τὶς συνθήκες κυλᾷ ἡρεμα, χριστιανικὰ καὶ ταπεινὰ ἡ ἐνοριακὴ ζωὴ. Γιατὶ πρέπει νὰ ὑπογραμμιστεῖ ἐδῶ, πὼς οἱ ἐντάσεις καὶ οἱ τριβὲς ὑπάρχουν, ὅπου ἀπουσιάζει τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κι ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ προσωπικὸ, ἀτομικὸ θέλημα. Ὅταν, ὅμως, ἀπλώνεται παντοῦ ἡ χάρις καὶ ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ (πρβλ. Β' Θεσ. 3,18) τότε κι οἱ γιορτὲς χρωματίζουν ἔντονα τὴν ἀβάσταχτη καθημερινότητα καὶ ἀπομακρύνουν τὴν πίεση τοῦ χρόνου, ἀφήνοντας τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ νὰ φιλοξενήσει

«τὸν Ἀχώρητον παντί...»

(Θ.Γ. 65)

τὰ Χριστούγεννα, ἢ τὶς Μεγαλοβδομαδιάτικες ἡμέρες,

«μὲ βουρκομένη τὴν καρδιά
τ' ἄνθη τῆς ν' ἀποθέσει πρώτη στὸν Ἐσταυρωμένο»

(A.Y. 15)

Ὁ λαὸς αὐτὸς τῆς Χάριτος, «ὁ νέος Ἰσραὴλ» (Θ.Γ. 64), ζῆ στὴν ἐνορία του καὶ τὴν καθημερινὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ μέσῳ τοῦ ἤχου τῆς ἐωθινῆς ἢ ἐσπερινῆς καμπάνας, ποῦ εἶν' ἀναμφίβολα καὶ ἡ κλήση τοῦ Κυρίου, γιὰ εἴσοδο στὴν Κιβωτό του, τὴν Ἐκκλησία:

«Τὰ βράδια ἦταν πιδ ζεστὰ ὕστερ' ἀπὸ τὸν Ἐσπερινὸ
κ' ἡ μέρα γέμιζε πουλιὰ μὲ τὴν καμπάνα
καθὼς ὁ παπα-Μάρκος ἔψελνε τὸν Ὅρθρο
του»
(A. 21).

Πρέπει δὲ νὰ σημειώσουμε ἀκόμη, πὼς ὁ ἦχος τῆς καμπάνας πρωτὶ-βράδου, γεμίζει μὲ παρηγοριὰ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ καθὼς μὲ τὴν «προσταγὴ» τῆς ἀρχίζει καὶ τελειώνει ἡ μέρα.

Τέλος, μέσα στὴν ἐνοριακὴ ζωὴ, ἐντάσσεται καὶ τὸ πανηγύρι, ὅπου ξεδιπλώνεται ἡ ἄλλη διάσταση τῆς Ἑνορίας, ἡ γιορταστικὴ, στὴν ὁποία ἀνταμώνουν Ὁρθοδοξία καὶ Ἑλλάδα, ὅπως λ.χ. τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ὅπου,

«ὄλο τὸ χωριὸ ἀνεβαίνει
κρατώντας ἀναμμένες τὶς λαμπάδες, ψάλλοντας
ἢ τραγουδώντας
μέσ' ἀπὸ ἀνθισμένους κήπους τὸ "Χριστὸς Ἀ-
νέστη"»
(A. 14, βλ. καὶ A.Y. 55).

5. Ἀκροτελεύτιο

Θὰ πρέπει νὰ πῶ, καθὼς χαράσσω αὐτὲς τὶς τελευταῖες γραμμές, ὅτι μὲ τὸ γραπτὸ μου αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατό, οὔτε τὸ θέμα γιὰ τὴν Ἑνορία, νὰ ἐξαντληθεῖ, μὰ οὔτε καὶ ὁ κορυφαῖος ποιητικὸς λόγος τοῦ Π. Β. Πάσχου νὰ καλυφθεῖ, ἔστω καὶ σ' αὐτὸ τὸ ζητούμενο. Γιατὶ, θὰ χρειαστεῖ νὰ ἐξομολογηθῶ στὸν φίλο ἀναγνώστη, πὼς αὐτὸ ποῦ ἐπεχείρησα δὲν ἦταν παρὰ ἓνα μικρὸ καὶ λιτὸ μάθημα, μιὰ (συνεσταλμένη πάντα) προσέγγιση: τόσο στὸ θέμα τῆς Ἑνορίας, ὅσο καὶ στὸ πὼς αὐτὴ διαφαίνεται, σκιαγραφεῖται κι ἀποκαλύπτεται μέσα στὴν ξεκάθαρη βιωματικὴ κι ἀποπνεύουσα εὐωδία πνευματικῆς, ποίηση τοῦ Πάσχου. Καὶ πιστεύω, πὼς τὸ μάθημα αὐτὸ ἀποτελεῖ γιὰ τὸν ὑποφαινόμενο μιὰ σπουδὴ στὴν ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ποίηση, γιὰ δὲ τὸν ἀναγνώστη μιὰν ἐπίσκεψη στὸ χωρὸ τῆς ὀρθόδοξης ἐνορίας, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ ὀδηγὸ ἓνα ποιητὴ καὶ μάλιστα τὸν Π. Β. Πάσχο.

(Τέλος)

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ*

Τού κ. Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειάρχου

Τὰ τραγικά αὐτὰ γεγονότα καὶ τὸν τρόπο τῆς ἀντιμετωπίσεώς τους περιγράφει ὁ ἴδιος σ' ἓνα του γράμμα στοὺς Θεόδωρο, κατόπιν ἐπίσκοπο Τυάνων, ὡς ἔξῃ: «Δεινὰ τὰ γεγενημένα καὶ πέρα δεινῶν, τίς ἀντερεῖ; Ὑβρισθῆναι θυσιαστήρια, συγχυθῆναι μυστήρια, μέσους ἡμᾶς ἐστάναι τῶν τελομένων καὶ τῶν λιθαζόντων...» δηλαδή: «ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσει ὅτι τὰ γεγονότα τοῦ Μ. Σαββάτου ἦταν περισσότερο ἀπὸ φοβερά; τὰ θυσιαστήρια τοῦ Θεοῦ ὑβριστικὰν, τὰ θεία μυστήρια σκορπίστηκαν καὶ μεῖς μείναμε ἀτάραχοι στοὺς κέντρο αὐτῶν τῶν ἐκτροπῶν καὶ ἐκείνων ποὺ λιθοβολοῦσαν». Ἡ ἥρωικότερη πράξις τοῦ Γρηγορίου εἶναι ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Στὸ τέλος τοῦ 380 ἢ τίς ἀρχὲς τοῦ 381 τὸ πλῆθος τῶν χριστιανῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐγκατέστησε στὸν ἀρχιεπισκοπικὸ θρόνο τὸν ὑπέρμαχο τῆς ἀλήθειας Γρηγόριο, ὁ ὁποῖος μάλιστα προήδρευσε καὶ τῆς β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μικροὶ ὅμως ἄνθρωποι κατηγοροῦσαν τὸ νέο ἀρχιεπίσκοπο, ἀδίστακτοι ψιθυριστὲς ἀμφισβήτησαν τὸν τρόπο ἀναδείξεώς του, κακεντρέχεις ἐπιδίωξαν τὴ φθορὰ του. Σ' ὅλους αὐτοὺς ποὺ συνασπίστηκαν ἐναντίον του ὁ γίγαντας τῆς ἀρετῆς, ὁ ἄνθρωπος τῆς θυσίας, ὁ μαχητὴς τῆς πίστεως μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικὴ ἀπάντησε:

«Ἄνδρες συμπομπέμενοι... εἶ τι ὑμῖν ἐγὼ τῆς διαστάσεως αἴτιος, βάλετέ με ὡς Ἰωάνν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ παύσεται ἀπ' ὑμῶν ὁ κλύδων τῶν ταραχῶν. Θρόνου ἐξώσατε, πόλεως ἀπελάσατε μόνην τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπήσατε», εἶπε καὶ ἐγκατέλειψε τὸ θρόνο. Ἐφυγε στὴν Ἀριανζό, τὴν μακρινὴ καὶ ἄσημη γενέτειρά του συναποκομίζοντας τὸ στεφάνι τοῦ γενναίου.

Αὐτὲς οἱ πράξεις ἀποτελοῦν πηγὴ ἐμπνεύσεως γιὰ ὅλους, λαϊκοὺς καὶ κληρικούς, μικροὺς καὶ μεγάλους, μορφωμένους καὶ ἀμόρφωτους. Εἶναι πράξεις - μηνύματα γιὰ τὴν ταραγμένη ἐποχὴ μας, ὅπου ὁ ἀτομισμὸς καὶ τὸ προσωπικὸ συμφέρον συμπνίγουν κάθε παρόμοια ἐκδήλωση θυσίας γιὰ τοὺς ἄλλους ἢ τὸ κοινὸ καλό.

2.3. Ὁ τρίτος τῶν Ἱεραρχῶν Χρυσόστομος, «ὁ τῶν μαρτύρων ἐφάμιλλος», ξεπέρασε σὲ πράξεις θυσίας καὶ ἡρωισμού τοὺς δύο προηγούμενους πατέρες. Ἀσυμβίβαστος, ἀπτόητος καὶ ἀποφασιστικὸς, ὅπως ἡ-

ταν, ἀγωνίστηκε γιὰ τὴν ἐξυγίανση τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἀνόρθωση τῆς κοινωνίας.

Μὲ προφητικὴ παρηγορία καυτηριοῦσε τὴν ἐπίδειξη καὶ τὴν σκληρότητα τῶν πλουσίων. Στιγματίζε τὴν σπατάλη καὶ τὴν κοινωνικὴ ἀδικία. Κατέκρινε τὴν προκλητικὴ χλιδή, τίς σπατάλες καὶ τίς διασκεδάσεις ποὺ εἶχαν παρασύρει ἀκόμα καὶ μερικοὺς κληρικούς. «Ντρέπομαι, ἔλεγε συχνά, ντρέπομαι κάθε φορὰ ποὺ βλέπω πολλοὺς πλουσίους νὰ γυρίζουν ἐδῶ κι ἐκεῖ, νὰ ἱππεύουν ἄλογα μὲ χαλινάρια χρυσά, νὰ σέρνουν πίσω τους ἓνα σωρὸ δούλους χρυσοφορεμένους, νὰ ἔχουν στοὺς σπῆτι τους κρεβάτια ἀσημένια κι ἓνα σωρὸ ἄλλα φανταχτερὰ πράγματα, κι ὅταν ἔλθει ἡ ὥρα νὰ δώσουν κάτι στοὺς φτωχοὺς, τότε γίνονται κι ἀπ' τοὺς φτωχοὺς φτωχότεροι».

Μὲ συναίσθηση εὐθύνης, μὲ συνέπεια καὶ ἀγάπη, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀκαμψία πῆρε μέτρα γιὰ τοὺς κληρικούς ποὺ πλούτιζαν ἀπὸ τὴν ἱεροσύνη, «τοὺς βαλαντισκόπους», ὅπως τοὺς ὀνόμαζε. Ὁ ἀγώνας του καὶ οἱ προσπάθειές του προκάλεσαν ἀντιπάθειες ἀλλ' ὁ ἴδιος ἔλεγε: «ταῦτα λέγομεν οὐχ ἵνα πλήξωμεν, ἀλλ' ἵνα διορθωσώμεθα, οὐ τοὺς ἀνθρώπους μισοῦντες, ἀλλὰ τὴν πονηρίαν ἀποστρεφόμενοι...».

Ὁ Χρυσόστομος δὲ δίστασε νὰ συγκρουσθεῖ μὲ τὰ ὄργανωμένα συμφέροντα τῶν ἀνθρώπων τοῦ ξεπεσμένου θεάτρου καὶ τῶν ἱπποδρομιῶν τῆς ἐποχῆς του. Γιὰ νὰ προφυλάξει τὸ ποιμνίό του ἀπὸ τὰ φθοροποιὰ θεάματα ἔλεγε γιὰ τὸ θέατρο ὅτι ἦταν «γέλως, αἰσχρότης, πομπὴ διαβολικὴ, διάχυση, ἀνάλωμα χρόνου, δαπάνη ἡμερῶν περιττῆ, ἀκολασίας διδασκαλεῖο, προτροπὴ σὲ αἰσχρότητες, ὑπόθεση γέλοιου, παράδειγμα ἀσχημοσύνης...».

Ἡ γενναία του αὐτὴ στάση ἀπέναντι στοὺς θεάματα, τίς ἱπποδρομίες καὶ τίς γιορτὲς ὑπαγορευόταν ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο ἐνδιαφέρον του γιὰ τὸ ποιμνίό του καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς νέους.

Ὁ καυστικὸς ἔλεγχος τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ κοινωνικὸς συναγεραμὸς, οἱ ἱεραποστολικές του προσπάθειες κίνησαν τὰ κύματα τοῦ φθόνου καὶ τῆς ζήλειας μικρῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἡγετικὸς του ρόλος καὶ τὸ ψήλωμά του ἀποτέλεσαν τὴν πρώτη ἀφορμὴ νὰ φουσκώσουν τὰ κύματα στὴ θάλασσα τῆς ἀνθρώπινης κακίας. Ὑπῆρξε ὅμως καὶ δεύτερη αἰτία, τὸ ἀλύγιστο θάρρος του, ἡ παρηγορία του καὶ ἡ αὐστηρὴ κριτικὴ τῶν ἀνθρώπων τοῦ κακοῦ ποὺ βρίσκονταν ἀκόμη καὶ στοὺς παλάτι.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 25 τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 τεύχους.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Άγρια! Ποιά άγρια; Θηρία! Ποιά θηρία;

Ένας είναι ο ήρωας, ή ελεφαντίνα Σίρι! Είναι μιά μεγάλη... καλλιτέχριδα που δημιουργεί στο ζωολογικό κήπο του Μπάρνετ Πάρκ, στη Νέα Υόρκη. Η ελεφαντίνα - θαύμα αιχμαλωτίστηκε στη ζούγκλα της Ταϊλάνδης και έφτασε στο Μπάρνετ Πάρκ το 1972, σε ηλικία τεσσάρων χρόνων. Λίγα χρόνια αργότερα, ένας φύλακας παρατήρησε πανέμορφα σχέδια στο έδαφος του χώρου της και παραμονεύοντας είδε τη Σίρι να φιλοτεχνεί μέσα στα μεσάνυχτα, ξύνοντας το τοιμέντο με ένα χαλίμι που κρατούσε με την προβοσκίδα της! Το 1980 της έδωσαν μπλόκ και μολύβι και η Σίρι άρχισε να ζωγραφίζει, ενώ αργότερα χρησιμοποιούσε κιμωλίες και πινέλα. Ήδη, έχει φτιάξει εκατοντάδες σχέδια που τα έχουν παραδεχθεί κριτικοί και καλλιτέχνες.

Μπορούμε, άραγε, να χαιρόμαστε, απλά επειδή η ελεφαντίνα «ζωγραφίζει» (αιχμάλωτη ούσα); Νομίζουμε, εδώ μπαίνει κάλλιστα το θέμα της αιχμαλωσίας των άγριων ζώων και του εξευτελισμού τους στα διάφορα τσίρκα... Έκει όπου άρκοιδες περπατούν με τα μπροστινά πόδια πάνω σε συρματόσχοινο, ελέφαντες κάνουν γελοία ακροβατικά, κροκόδειλοι συμμετέχουν σε κωμικοτραγικά show...

—Πότε, επιτέλους, ο άνθρωπος θα σεβαστεί ουσιαστικά, υπεύθυνα τα άλλα πλάσματα της Δημιουργίας του Θεού;

Τίς η τίνες;

Σε μεγάλη διέγερση βρίσκεται εδώ και δύο μήνες η ατμόσφαιρα πάνω από την Μεσόγειο. Τα μέτωπα κακοκαιρίας, προερχόμενα από τη Δυτική Ευρώπη, βρίσκοντας φέτος κατάλληλες συνθήκες, προξένησαν πλημμύρες σε όλες τις χώρες που περικλείουν τη λεκάνη της Μεσογείου. Η ατμόσφαιρά της δείχνει να μη βρήκε ακόμα την ισορροπία της και εξακολουθεί να αντιδρά βίαια. Ύστερα από ένα εξαιρετικά βροχερό Οκτώβριο (το 1993 ήταν άνομβρος) και ο Νοέμβριος οδηγήθηκε στην ίδια πορεία. Βέβαια αυτοί οι μήνες, είναι οι πιο επικίνδυνοι του χρόνου. Φέτος, όμως, η συχνότητα και η ένταση των καιρικών εξάρσεων είναι ασυνήθιστη.

—Τίς παίζει;

Καλός πόλεμος - Κακή ειρήνη!

Από τα πρώτα αγαθά είναι όπωσδήποτε η ειρήνη, αλλά όχι οποιαδήποτε ειρήνη, όπως διευκρινίζουν οι Πατέρες της Έκκλησίας οι οποίοι βεβαίως υπο-

μνηματίζουν την Άγία Γραφή. Άγάπη, λοιπόν, προς την ειρήνη, αλλά όχι προς οποιαδήποτε ειρήνη.

Αυτό θα φανεί από τις γνώμες των Πατέρων που παρατίθενται στη συνέχεια. Αυτό που θα ήθελα προς το παρόν να τονίσω, είναι η υποκρισία ενός μεγάλου πλήθους ανθρώπων, οι οποίοι ώρουνται έναντιον του φόνου στους πολέμους, ταυτόχρονα όμως, μιλάνε για «βία στη βία της εξουσίας» ή γίνονται θιασώτες της τρομοκρατίας που δολοφονεί τους αντιπάλους της ή παίρνουν τη φιλενάδα τους και πηγαίνουν για έκτρωση σκοτώνοντας έναν ανυπεράσπιστο άνθρωπο —μάλιστα σπλάχνο τους— χωρίς να τους έχει φταίξει σε τίποτε· ή τη σύζυγό τους, γιατί πολλοί θεωρούν ότι μέσα στο γάμο, ούτε λίγο ούτε πολύ, επιτρέπεται ήθικα ή έκτρωση!..

Υπάρχει και κακή ειρήνη, όπως υπάρχει και καλός πόλεμος. Και αυτή τη διάκριση την είχαν κάνει πάρα πολύ σωστά, και πριν από την ψυχολογία του βάθους, οι Πατέρες της Έκκλησίας. Ο άγιος Ισίδωρος ο Πηλιουσιώτης —ο οποίος όλες τις θέσεις του τις διετύπωνε υπό μορφήν επιστολών, σε έρωτήσεις τις οποίες του υπέβαλαν διάφοροι χριστιανοί— αναφέρει σχετικά: Υπάρχει και πόλεμος θεμιτός και ειρήνη φοβερότερη από κάθε αδιάλλακτη μάχη. Τέτοια ειρήνη είναι π.χ. εκείνη την οποία υπαινίσσεται το: «Ένωσα βρασμύ ψυχής για τους παράνομους και δυσσεβείς, βλέποντας την ειρήνη και την ευημερία των αμαρτωλών αυτών (Ψαλ. οβ' 3). Διότι και οι ληστές συμμαχούν μεταξύ τους και εξοπλίζονται έναντιον εκείνων που δεν βλέπουν σε τίποτε. Και οι λύκοι συνέρχονται σε αγέλη, όταν θέλουν να κατασπαράξουν. Και μοιχός βρίσκεται σε ειρήνη μ' αυτήν με την οποία μοιχεύει, όπως κι ο πόρνος με τη φιλενάδα του. Μη νομίζεις, λοιπόν, ότι η ειρήνη είναι παντού καλό πράγμα, διότι πολλές φορές είναι χειρότερη από κάθε πόλεμο. Όποιος, για παράδειγμα, έχει ειρηνικές σχέσεις μ' εκείνους που αφορίζουν ενάντια στη Θεία Πρόνοια και συμβιβάζεται με τους άχρειους που καιροφυλακτούν και διαφθείρουν τα χρηστά ήθη, αυτός στην πραγματικότητα βρίσκεται πολύ μακριά από την περιοχή της ειρήνης. Για τους λόγους αυτούς, έλεγε και ο Άπ. Παύλος: "Αν είναι δυνατό, να ειρηνεύετε με όλους τους ανθρώπους, όσο εξαρτάται από σας. (Ρωμ. ιβ' 18). Διότι ήξερε πολύ καλά ότι μερικές φορές δεν είναι δυνατόν αυτό» (PG 78, 1088).

(Άρχιμ. Ίω. Κωστόφ - Μαν. Μελινού «Πίστη και Λογική» τόμος β').